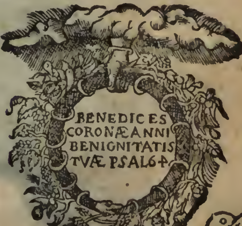
DE VETERVM PRINCIPVM GERMANORVM ZELO ET FERVORE IN Christianam religionem & Dei ministros, liber Lupoldi Bebenburgij.

Ad illustriss. Principem Rudolphum ducem Saxoniæ.

Scriptus quidem ante annos ducentos: sed præsentibus temporibus perquàm accommodus, & lectu necessarius.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
Anno 1564.

EX IOANNE TRITTHEMIO Abbate Spanheimensi, de scriptoribus ecclesiasticis.

LVpoldus de Bebenburg, Episcopus Bambergensis, natione Teutonicus, & vt ferunt, Ioannis Andreæ Bononiensis quondam auditor, iureconsultùs celeberrimus, & tam in diuinis scripturis, quã in secularibus literis nobiliter doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio: edidit non spernendæ lectionis opuscula, quibus nomen suũ ad notitiam posteritatis cum ingenti gloria transmisit. E quibus extat opus insigne de zelo Christianæ religionis veterum principum Germanorum lib. 1. De iuribus Imperij Romani lib. 1. Et quædam alia in diuersis materijs volumina, quę ad me non venerunt. Claruit temporibus Ludouici Imperatoris 4. & Benedicti Papæ 12. Anno domini 1340.

EPI-

EPISTOLA AVCTORIS.

ILluſtri & magnifico principi domino ſuo, D. Rudolpho, duci Saxoniæ, Lupoldus de Bebenburg Decretorum doctor (licet indignus) ſuus clericus cum recommēdatione ſui, votiuis ſemper in domino ſucceſſibus proſperari. Suggerit mihi celebris tuarum fama virtutum, vt ex quo paruitatis conditio excellentiæ tuę me cōplacere non ſinit, complacēdi ſaltem affectum aliquali ſigno demonſtrem. Libellum igitur de zelo Chriſtianæ religionis veterum Germanorum principum, qui apud eoſdem (prout infra ſcripta ipſorum deuotiſſima teſtātur opera, multis vt reor Germanię principib. modernis ignota) perfectiſſimè diuina fauente gratia viguit, ex diuerſis anti-

quorum ſcriptis per me collectum, cu-
ius notitia legationi (quam ſuper con-
cordia inter ſacroſanctam Romanam
eccleſiam, & ſacrum regnum & imperi
um attentanda pridem aſſumere decre
uiſti) congruere mihi videtur, in ſi-
gnum affectus complacentię tuo
glorioſo nomini dedicaui: eũ-
dẽ libellũ, præmiſſo procœ-
mio per decem & ſeptẽ
(vt in proſecutione i-
pſius patebit) capi-
tula diſtinguen-
do.

DE

DE VETERVM PRINCIPVM GERMANORVM ZELO ET FERVORE IN Christianam religionem & Dei ministros, liber Lupoldi Bebenburgij.

PROOEMIVM.

Egitur in Ecclesiastico 44.c.in prin. Laudemus viros gloriosos,& parentes nostros ĩ generatione sua. Ad quas laudes ex eo maximè teneri videmur obnoxij,quòd parentum merita,quibus se dignos laude monstrarũt, filijs ac posteris sæpius profuisse noscũtur. Phinees nanq; propter zelum quo zelatus pro Deo,Israëlitam cũ Madianita coëuntem occidit, pro se ac semine suo à Deo recepit pactum sacerdotij sempiternum: vt patet Numeri 25. c. & de hoc facto legitur in canone 23.q.4.quod Christus: & 2. q.7. cap.

Merita parentum sæpius filijs ac posteris profuerũt.

nos si.§. his ita secundo. Regis etiam Dauid meritum seruauit posteris suis multo tempore regnum Iuda,vt ex 3. lib. Reg. 11. cap. colligitur euidenter. Hinc etiam est, quòd lex ciuilis ob dignitatem patris (quæ confertur propter laboris meritum,vt C. de offi. magi. offi. l. nemo. &. 61. di. miramur in fine) dat liberis priuilegium originis, vt patet. ff. de senato. l. emancipatum,& C. de quæsti. l. diuo. Ex his quoque parentum laudibus non solum filij & posteri, sed etiam extranei ad faciendum similia opera digna laudibus ex comparatione præcedentium sæpius accenduntur. Præmissis itaq;, non tam digna, quàm debita consideratione pensatis, inuocata sancti Spiritus gratia, laudes eximias veterum Germanorum principum de zelo Christianæ religionis eorum duntaxat assumptas, quo (prout ex dicendis patebit) plus cæteris Christianis principibus claruerunt, ex diuersis historijs seu chronicis, sanctorumque legendis,

Veteres Germaniæ principes zelo Christianæ religionis plus cæteris Christianis principibus claruerunt.

dis,

dis, partìm etiam ex ſacris canonibus collectas, in ſubſcripto libello humili ſtilo hiſtorico referre decreui. Laudes autem veterum regum ſeu principum Occidentalis ſeu Gallicæ Franciæ, qui poſt diuiſionem totius regni Francorum tempore filiorum imperatoris Ludouici primi factam, eidem Franciæ præfuerunt: nec non veterum regum Angliæ, huic libello libens insererem, ſi de geſtis eorundem regum originalium hiſtoriarum ſeu chronicarum copia mihi foret. Scio enim quòd reges dictæ Franciæ, à tempore Caroli Magni citra, de genere ipſius Caroli deſcenderunt, vt etiam patet ex. de iudi. cap. nouit ver. nec illud. quod tamen quoad aliquos eorum intelligitur de linea materna, ſecundum ea quæ planè notat hiſtoria ibidem: de quo etiam legitur in ſpeculo hiſtoriali libro triceſimo primo capite centeſimo viceſimo ſexto. Qui Carolus fuit Francus germanicus,

Frãciæ reges ex genere Caroli Magni.

Carolus Mag. Francus germanicus.

vt in tractatu de iuribus regni & imperij plenius declaraui. Veteres etiam reges Angliæ, vsque ad tempora Guilhelmi comitis Normanniæ (qui Araldo rege Anglorũ cum multis milibus hominum occiso, tempore imperij Heinrici quarti, sub anno Domini 1066. in Anglia regnare cœpit) de genere Saxonum Germanorum (prout plures testantur historię) descenderũt. A prætermittendis igitur eorundem regum laudibus, præmissa me retrahit necessitas, non voluntas. Saluo quòd pauca de ipsorum laudibus, ex chronica Martini sumpta, laudibus adijciam veterum principum Germanorum.

Anglię reges ex genere Saxonũ Germanorum.

De ze-

DE ZELO CATHOLICAE FIDEI VEterum principũ Germanorũ, quo accensi nunquã à rectitudine fidei declinarunt.

CAPVT I.

SI veterũ Catholicorũ principũ ſcrutentur hiſtoriæ ac eorum diligenter geſta penſentur, ex eiſdẽ hiſtorijs euidẽter apparet, veteres Germanos reges ſeu principes ſingularẽ Chriſtianę religiõis zelũ (cõſideratis deuotiſſimis ipſorũ infraſcriptis operib. præ cæteris mũdi principibus habuiſſe. Sed q̃a fides Catholica eſt Chriſtianæ religionis initiũ (iuſtus eñ ex fide viuit, Abacuc. c. 2. ad Hebræ. 10. & 24. q. 1. c. vbi ſana) nihilq́; clarius reſplẽdet in principe, q̃ recta fides. C. de ſum. tri. inter claras. circa prin. Ideo de zelo Chriſtianę religionis veterũ Germanorũ principum tractaturus, primò de zelo Catholicæ fidei, eorundẽ principũ inchoãdo ſermonẽ, dico, ꝙ pręcipuus Catholicæ fidei zelus veterũ prin

Germani præ cęteris mũdi princip. quõdã zeloſi.

Fides Catholica Chriſtianę religionis initium.

Nihil clarius reſplẽdet in principe, quã recta fides.

cipũ Germanorũ apparet ex eo, quòd postquã fuerũt Christo (qui fundamẽtũ est fidei) donante, nomẽ Christianitatis aggressi, nullus eorũ à rectitudine Catholicę fidei, etiã semel, legitur deuiasse: sed potius eiusdẽ fidei professores firmissimi permanserunt. Talis autem fidei Catholicæ firma soliditas in cæteris mundi principibus passim reperta non est. Multi nanq; prisci Romanorum principes, qui ante translationem imperij de Gręcis in personam Caroli Magni ad Germanos factam, eidem imperio præfuerunt, post Christianæ fidei professionem in hæresim lapsos fuisse constat. Arrius enim hæreticus, suique sequaces locum familiaritatis apud Constantium imperatorem Constantini magni filium acceperunt, eumq; in erroris sui consortium declinarunt: vnde impietas Arriana eiusdẽ Constantij fulta pręsidio, exilijs, carceribus, & varijs afflictionum modis, primò Athanasium Alexandrinum episcopum, deinde omnes non suæ partis

Germani principes nunquã à rectitudĩe Catholicę fidei declinarunt.

Multi Gręci imperatores in hęresim lapsi fuerunt: quib. tãdẽ & imperiũ ablatũ est.

Cõstanti⁹ imperator Arrianus.

S. Athanasius Archiepiscopus Alexãdrin⁹

tis

tis episcopos est persecuta: vt in Eusebij, Gotfridi Viterbiensis, & Martini chronicis plenius cōtinetur. Hic Athanasius (vt refert chronica Eusebij) à facie Constantij fugiens, sub anno domini 345. à sancto Maximino Treuirorū episcopo receptus est, ibique vt refert chronica Martini, symbolum, Quicunque vult, contra Arrianos composuit. Arrius autem cum suis sequacibus inęqualitatem personarum sanctæ Trinitatis asseruit: de cuius errore loquuntur canones. 24, q. vlt. c. penul. ver. Arriani & 15. di. c. 1. circa prin. Item Iulianus imperator nepos Cōstantini Magni, de quo legitur 11. q. 3. c. Iulianus, apostatauit à fide, in tantùm quòd veniens ad templa paganorum sacrificauit idolis, primoque subiectis talia colere suadebat. Demum varia edicta cōtra Christianos statuens, multi ex eis fuerunt martyrio coronati, prout hæc & alia nefanda de eo in prędictis chronicis continentur. Item Valens imperator (qui regnauit primo cum Valenti-

S. Maximinus Treuirorū Episcopus, S. Athanasiū propter fidē catholicā exulātē suscepit.

Iulianus imp. apostata.

Valēs imp. Arrianus.

lentiniano fratre suo) Arriana labe pollutus, post mortem dicti fratris sui multas persecutiones intulit Christianis. Nã sacerdotes Dei exulare, monachos militare cogebat, & militare nolentes occidi mandabat, vt in prędictis chronicis continetur. Idem etiam Valens Gothis petentibus, vt eis mitteret prædicatores & doctores, qui eos catholica fide instruerẽt, misit eis Arrianos doctores, sicq; omnis illa gẽs Arriana facta est, vt in chronica Eusebij continetur. Itẽ Anastasius imperator (de quo fit mentio 19. di. §. hoc autem. & 16. q. 7. c. sane) fuit (vt refert chronica Eusebij) hæresi Eutitiana pollutus (vnde vt refert chronica Martini) nec ecclęsiarũ iura seruauit, sed hęreticis fauens, Christianos est persecutus. Hæresis verò p̃dicta, Christum non duas naturas, sed vnã tantùm, diuinã scilicet, habuisse naturã affirmat: vt patet 24. q. penul. ver. Eutitiani, & 15. di. c. 1. ver. quarta. & 16. dis. c. sexta ver. quarta. Itẽ imperator Iustinianus primus q̃ leges abbreuiãs reno-

Gothi Arriani.

Anastasius imp. Eutitiana hęresi infectus

Iustinian' 1. lapsus in

renouauit,fecitq; legũ codicẽ ſingularem,in hæreſim prædictã Euticetis corruit:hunc tamẽ Agapitus papa (quem commendat canon de con.di.1.Agapitus)ab errore huiuſmodi (vt dicũt prędictæ chronicæ) reuocauit. Itẽ imp. Heraclius à Sergio patriarcha Cõſtantinopolitano,& alijs quibuſdam hæreticis circũuentus, in dictam Eutitianã hæreſim incidit,vt in prædictis chronicis cõtinetur. Itẽ imperator Conſtãs, qui & Conſtantinus dicebatur, filius Cõſtãtini tertij,& nepos Heraclij prędicti,ſeductus à Paulo patriarcha Cõſtãtinopolitano, in peruerſum dogma incidit, quod vnã voluntatẽ, & vnam operationẽ aſtruebat in Chriſto, propter quod idẽ imperator multos Chriſtianos verberibus, proſcriptionib. & exilijs condẽnauit.Cõtra hoc dogma Martinus papa primus,Romę celebrato cõcilio,Paulũ p̃dictum,& alios quoſdam huius erroris ſectatores,ſeu doctores,anathematizauit. Quibus agnitis prędictus imperator papã Martinũ Cõſtan-

hęreſim Euticetis, ſed cõuerſus ab ea p Agapitum pont.

Heraclius imp ab Eutitianis ſeductus.

Conſtans imp in hæreſim incidit,à qua tamen reſipuit.

Martin' I. põt. p catholica religione cõciliũ Romę celebrat.

Idem pont. propter fidei orthodo-

xæ propugnationē ī exilio moriens miraculis coruscat.

stantinopolim vocauit, & per cū Chrisone in exilium mittitur, ibique moritur multis miraculis coruscando Chrisone. Post hoc tamen dictus imperator sub Vitaliano papa eandē hæresim abdicauit. Filius quoq; ipsius Constantinus quartus, cōtra dictam hæresim, sextam vniuersalē synodum Cōstantinopoli (præsentib. legatis Agathonis papæ) celebrari fecit: vt in prædictis chronicis plenius continetur: & de hac synodo habetur 16. di. habeo & c. sexta. Item imperator Iustianus secundus, filius iam dicti Constantini, sextam synodum prædictam nititur infirmare, Sergiumq; papam in hoc sibi resistentem frustrà turbare molitur. Nā Leoncius patricius (qui & Leo dicebatur) adiunctis sibi multis complicibus, Iustinianum apprehendit, eumque naso præciso in quandā insulā relegauit, ipseque post eum aliquo tempore imperauit. Post hoc tamen idem Iustinianus recuperauit imperium, vocansque papam Constantinum primum Constantinopolim,

Cōstātin' 4. imp. Catholicus.

Sexta synod' generalis celebrata Cōstāt. presentib. legatis Agathonis pontif.

Iustinian' imp. 2.

polim, ipſum honorificè ſuſcepit, ac proſtratus in terram pro ſuis peccatis intercedere poſtulauit, cuncta eccleſiæ Romanæ priuilegia renouando: prout in dictis chronicis plenius continetur. Itē imperator Philippus ſecundus, deceptus à quodam monacho incluſo hæretico, cōgregauit ſynodum pſeudoepiſcoporum, & abiecit ſanctā & vniuerſalem ſextam ſynodum prædictā, omneſq; imagines & picturas eccleſiaſticas auferri præcepit: propter quod Cōſtantinus papa prædictus, eum denuntiauit hæreticum, & Romani imaginē ſui numiſmatis recipere noluerunt: vt in prædictis chronicis plenius continetur. Item imperator Leo tertius à quodam apoſtata fidei ſeductus, in Chriſtianos & Eccleſias Dei, ac ſanctā religionē impius erat. Pręcepit quippe imagines Dei, ſanctæq; Dei genitricis, & aliorum ſanctorū deponi, & incēdi: & quia multi de populo huic impietati cōſentire noluerūt, eo iubente fuerūt decollati. Pro quo errore Greg. papa ter-

Philippus 2. imp. iconomach⁹.

Leo 3. iconomach⁹.

tertius eum in ſcriptis (licet in vanum) multũ redarguit. Vnde idem Gregorius ſibi Romanæ vrbis & Italię prohibuit dari tributa: ac ſynodo multorũ epiſcoporum Romæ per eũ habita, venerationes ſanctarum imaginum confirmauit, & violatores anathemate condẽnauit, prout hæc in prædictis chronicis latius continẽtur. De huius etiã erroris reprobatione habetur in canonibus 22.q.4.actione: ad idem de con.di. 3.perlatum. Item imperator Conſtantinus eiuſdem Leonis filius, impietatũ patris ſucceſſor extitit, primo quidem à Deo, & intemerata ipſius genitrice, & omnibus ſanctis abſcedens, magicis fuit maleficijs, ac cruẽtis dæmonum ſacrificijs delectatus. Conuocata etiam ſynodo præcepit depoſitionem fieri imaginum Dei, ac ſanctorum, perſecutionibus inſuper ſanctarum Eccleſiarum, perẽptionibus clericorum & monachorũ, malisque varijs ſic Eccleſiam Dei perſequitur, quòd veſaniam Diocletiani, & cæterorum veterum tyranno-

Rom. Synodus cõtra iconomachos.

Conſtant. 5. iconomachus.

norum tranſcendere videbatur: prout in antedictis chronicis, & in ſpeculo hiſtoriali. lib.24.c.167. plenius continetur. Præterea quamplurimi aliarum nationum reges ſeu principes, ſicut reges Oſtrogothorũ, Veſegothorũ, Vandalorum, Longobardorum, & quarundam aliarum gentium, vt patet ex multis hiſtorijs, ſeu chronicis, erant hæretica prauitate polluti: ex quo Eccleſia Dei ab eiſdem multas & grandes perſecutiones pertulit & preſſuras. Et vt circa hoc de pluribus pauciſſima dicam, Theodericus rex Oſtrogothorũ, qui pluribus annis poſſedit Italiã (de quo loquitur canon de con.di.1.eccleſias, &. 17. di. §. hinc etiam, & 19.di. Anaſtaſius) in tantum Arriana perfidia maculatus extitit, quòd ipſe ſanctę memoriæ Ioannem papam primũ, & quoſdam conſulares viros, ad imperatorem chriſtianiſſimum Iuſtinum ſecundum Cõſtantinopolim direxit, de qua legatione fit mentio in prædicto canone, Eccleſias, mandans illi minando,

Multi reges hęretici.

Theodericus rex Oſtrogothorũ Arrianus.

nando, quod nisi Arrianis hęreticis ecclesias quantocius redderet, eosque in pace degere sineret, ipse omnes in Italia perimeret Christianos. Qui cũ ab eodem Iustino dignè suscepti fuissent, magnis eum rogabant fletibus, vt suæ legationis seriem (quamuis esset iniusta) libenter exciperet, in hoc perituræ Italiæ consulendo: Iustinus autẽ neci Christianorum compatiens, eis quod petebant concessit, & de Arrianorum ecclesijs supersedit. Theodericus verò iniquitatis rabie stimulatus, Ioannem papam, & nuncios pręedictos postquã redierũt, pro eo quòd à Iustino dignè suscepti essent, Rauennę carceri mãcipauit, & famis afflictione pemit. Hæc, & alia nephanda de rege Theoderico in chronica Eusebij sub gestis imperatoris Valentis, & in chronica Martini sub gestis Iustini prædicti pleniùs continẽtur. Ex regibus verò Vesogothorũ Leonigildus, qui regnauit in finibus Hispaniæ, in tantùm erat Arrianę perfidię deditus, quòd Hermigildum filiũ suum

Leonigild' rex Vesogothorũ Arrian'

suum pro fide catholica per eum detentũ, corpus Christi à quodam Arriano episcopo in die sancto pasche recipere renuẽtẽ, per suos apparitores interfici procurauit: vt patet non solùm ex chronicis prædictis, & ex speculo historiali. li. 22. c. 135. sed etiam ex canone. 24. q. 1. Cepit, &. 1. q. 1. Superueniẽte. Ex regibus autem Vandalorũ Hunericus rex, qui regnauit in Africa, sub anno domini. 186, plus quã .434. episcopos catholicos exiliauit, quibusdam linguas abscidit, qui tamen loquebãtur: quorum beatus Gregorius in libro dialogorum meminit, vt in chronica Eusebij continetur, de cuius múltimoda persecutione in Christianos, in speculo historiali. li, 21. c. 77. & pluribus capitulis sequentibus multa narrantur. Item Crasamundus rex Vandalorum hæresi Arriana infectus, Catholicas clausit ecclesias, & episcopos. 220. in Sardiniam exilio relegauit, vt in chronica Martini, & in speculo historiali, libro 22. c. 3. cõtinetur.

Hunericus rex Vandalorũ persecutor Catholicorũ.

Crasamũdus rex Vãdalorum Arrianus.

Ex regibus autem Lombardorum Rutherus rex (vt refert chronica Eusebij sub gestis imperatoris Iustini secundi) fuit Arriana hæresi maculat⁹, ita quòd eius tempore inter episcopos ciuitatum sui regni vnus erat catholicus, & alter Arrianus. Plura insuper alia nephanda per reges, dictarum & quarundam aliarum nationum hęreticos, cōtra Dei Ecclesiam (vt ex diuersis historijs seu chronicis videri potest) perpetrata noscuntur. Nostris autem gloriosis principibus tanta Catholicæ fidei firma soliditas, ac solida firmitas inerat, quòd nullus ex eis gratia Christi (qui fundamentum est fidei, vt. 1. ad Corinth. 3. c. & 1. q. 1. Cum Paulus, & extra de summa trinita. c. vno in prin. in cle.) eos misericorditer protegente in aliquam damnatam hæresim legitur incidisse. Propter quod satis patet, maiorem Christianæ religionis zelum in eisdem, quàm in cæteris mundi veteribus principibus viguisse. Ab hoc autem ipsorum laudis præconio, reges

Hæc perpētrata de Germania, & vide quid amiseris p viles apostatas.

reges veteres occidētalis Frāciȩ ac Angliȩ nō excludo,ſed potius(vt ex dictis in ꝓemio apparet)includo,& idē in ſequētib.II. capitulis intelligo repetitū.

De zelo catholicæ fidei ueterum principū Germanorum,quē ad dilatandā fidem Catholicā habuerūt.

CAPVT II.

CAtholicæ fidei zelus, qui apud veteres principes Germanos viguit, non ſolùm ex ipſorum fidei firmitate, ſed etiam ex eo quòd dilatandā fidem Catholicam, nedum in ſuis regnis, ſed & in finitimis regionibus deuotā ſollicitudinem & ſtrennuam adhibebant operam,liquidò ſciri poteſt.Nam licet antiqui reges Francorum,quorum regnum nobiliſſimū ab Aquitania protendebatur vſq; in Barbariam: cuiuſq; regni Germania fuit principium,& origo (vt in tractatu de iuribus regni & imperij.c.I.ſcripſi)totā eandem Germaniam (Soxonia, & Friſia exceptis) ſub ſua tenuerint poteſtate:nunquam

Clodoueus I. Francorum rex Christianus.

tamen per eosdē reges à tempore Clodouei regis Frācorum (qui primus inter eos fidem Christi assumpsit, ac per beatum Remigiū Rhemensem archiepiscopum baptizatus extitit) vsq; ad tempora Pipini, & Caroli magni sui filij regum Francorū, idolorum cultura fuit plenè à populo Germanię extirpata. Per huius ergo Pipini deuotā & sternnuā operam, mediāte prędicatione beati Bonifacij archiepisc. Moguntinensis, qui ad prædicandū verbū Dei à sede apostolica legatus Germaniæ deputatus fuerat, populus Germaniæ relictis superstitionibus varijs, ad fidē Catholicā (exceptis Saxonibus & Frisonibus, qui tempore Pipini nondum omnes fidem Christianā susceperant) diuina suffragāte clementia est cōuersus. Præmissa ex historia Francorū, ex chronicis Eusebij, Gotfridi Viterbiēs. & Martini, ac etiā legendis Remigij, & Bonifacij pdictorū pleniùs colligūtur. De facto etiā isto aliquid loquūtur sacri canones. 11. q.3. antecessor, &.c.ꝙ prede-

Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus multū Germaniæ populum conuertit ad fidem.

p̄deceſſor. Poſt hoc mortuo Pipino, ac regnāte Carolo magno eiuſdē Pipini filio gens totius Saxoniȩ(q̄ vt refert hiſtoria Francorū, Germaniæ pars eſt magna,& eius,quȩ à Francis incolitur, duplū in latitudine habere putatur,cū eidem in longitudine poſſit eſſe cōſimilis)ac etiā gens totius Friſiæ,non tā per prædicationem verbi Dei, quam per multorum bellorum triumphos, per dictum Carolum contra eaſdem gentes magnificè habitos,ad regni Frācorū ſubiectionem, & ad fidem Chriſtianam pariter acceſſerunt, prout hęc in hiſtoria,& chronicis prædictis,ac etiam in multis ſanctorum virorum,& patrū legēdis pleniùs cōtinentur. Hāc autē conuerſionē totius populi Germaniȩ,immēſum Dei beneficiū, reges Frācorū Chriſtiani,de antiquo regum Francorū gn̄e deſcēdētes,anteceſſores Pipini & Caroli magni,minime cōſeq̃ meruerūt: ſed ſalutifera hȩc cōuerſio p deuotā & ſtrennuā horū regū operā fuit feliciter conſummata. In tantum

Carolus magnus Saxoniam & Friſiam perduxit ad fidem.

vero Carolus Magnus fidei catholicæ dilatationem zelatus est: quòd idē (vt refert historia Francorum) omnes Saxones, qui multum idolorum cultui erant dediti, pro conseruanda fide catholica, sub anno domini. 802. ab omni tributo exemit, eosque totius agriculturę suę ac nutrituræ, decimas Deo & eius sacerdotibus dare iussit. Destinauit autem gloriosus rex Carolus, ad opus prędicationis verbi Dei, genti Saxonum, & Frisonum, plures episcopos, inter quos S. Vilebaldus Bremensis, S. Hildegernus Halberstatensis, priùs Catalanensis episcopus, S. Linderus frater Hildegerni prædicti, Mūdegardenordensis, & sanctus VVillebrordus Traiectensis, ecclesiarum primi episcopi, tam sanctitate vitæ, quàm miraculorum testimonio insignes habētur, vt ex legendis eorundē sanctorum, & ex historia Francorum poterit apparere. Sciendum tamen est, ꝙ Pipinus pater Caroli sanctū VVillebrordum prædictum per papā in episcopū

S. Vilebald

conse-

consecrari fecit, ipsumque primò ad prædicandum verbum Dei genti Frisonum destinauit, vt patet in speculo historiali lib.24.cap.33. Sed eiusdem gentis conuersio, ac sedis episcopalis in Traiecto institutio, tempore quo Carolus dictam Frisiam paterno regno superaddidit, facta noscuntur: vt in eiusdem sancti legenda pleniùs cõtinetur.

S. Vuillebrordus genti Frisonum primũ verbum Dei pdicauit.

Idem etiam Carolus multos (vt refert chronica Gotfridi) de Hispania cõuertit ad fidem. Legitur insuper de prędicto Carolo in speculo historiali, lib.25. cap.17. quòd expugnata per eum Hispania, dimissisque ibidẽ exercitibus, iuit in Galitiam ad sanctum Iacobum, & quos in illa patria Christianos repererit ædificauit: apostatas verò aut peremit, aut in exilium in Galliam destinauit. Refert etiam de ipso historia Francorum, quòd sub anno domini. 780. progressus in Saxoniam, venit ad Albim fluuiũ, in ipso itinere in loco qui dicitur Horheim, Bardeganenses, & multi de Nordundis fuerunt baptizati.

Multi Hispanorum conuersi opera Caroli Magni

Galitia ab apostatis purgata, p Carolum Magnum.

ti. Item refert eadem historia, quòd quidam princeps Arrianorum, seu Hunorum, Tudim nomine de Pannonia, cum magna parte Arrianorum venit, sub anno domini.796.ad Carolum magnum,& se cum populo suo & patria Carolo tradidit,fuitque ipse cum populo suo baptizatus. Præterea Carolus magnus in hoc sincerum Catholicæ fidei zelum habuisse dinoscitur, quòd regnum trāsmarinorum ob hoc maximè expetebat, vt Christianis sub eorum dominio degentibus commodum aliquod & consolatio proueniret,eisdemq; Christianis quos in paupertate degere cōpererat,pecuniā, illorū paupertati cōpatiens, destinare solebat: prout in historia Francorū& chronica Eusebij continetur. Item tēpore Imperatoris Ludouici 1.Caroli magni filij,Haraldus rex Danorū, fuit cū vxore & filijs magnaq; parte Danorū sub anno dñi.832.Mogūtiæ baptizatus,q rex & vxor eius ab eodē imperatore ac imperatrice à sacro fōte baptismatis sunt susce-

Tudim princeps Hunorum cū populo studio Caroli Mag. conuersus ab hæresi Arriana ad fidē catholicam.

Haraldus rex Danorum cū vxore & filijs magnaq; parte Danorū Moguntiæ baptizatur, & à Ludouico 1.imp eiusq; vxore de sacro fonte suscipitur.

suscepti: hæc ex historia Francorum, & Martini chronica colligunt. Destinauit etiam idē Ludouicus Danis, & alijs in circuitu positis gentib. ad prædicandū verbum Dei, sanctum Ansgariū Hamaburgeñ. primum episcopū, qui & Suæuos sub anno dñi 816. ad fidē conuertit vt in Francorū historia cōtinetur. Itē Ludouicus eiusdem Ludouici filius, q. primo rex Barbariæ, deinde post diuisionem regni Francorū (de qua in tractatu prædicto. c. 2. scripsi) factus rex totius Germaniæ, duces Bohemorū 14. cū sequacib. (vt refert chron ica Martini) baptizari, & in fide Christiana edoceri fecit. Idem etiā Ludouicus quendam archiepiscopū, cum alijs episcopis præsbyteris & diaconibus ad regem & gentē Bulgarorum, sub anno dñi. 817 (vt refert historia Frācorū) causa pdicādi eis verbū Dei, destinare curauit. Itē Imp. Carol. 3. iā dicti Ludouici filius, cū cerneret Normānos à plaga septētrionali Scythię inferioris egressos, Germaniā & Galliam suo tempore deuastare (de quo-

Ansgarius 1. Episc. Hāburgēsis.

Ludouic' 2. imp. duces 14 Bohemorum cum populo baptizari curauit.

Bulgari cōuersi ad fidem diligentia Ludouici 2. imper.

Normāni cōuersi ad fidem pietate Car. 3. imperat.

quorum etiam feritate loquntur cano nes.7.q.1.ſciſſitaris & de con.di.1. concedimus) ipſe regem eorum Rhotifredum, data ſibi Giſla filia regis Lotharij in vxorem, ac tota Friſia in dotem conceſſa, ſub anno domini 882. baptizari fecit, ipſumque à ſacro baptiſmatis fonte ſuſcepit. Et ab iſtis Normannis vna pars Galliæ (quam primitùs occuparunt) Normãnia vocatur. Hæc ex hiſtoria Francorum, & prædictis chronicis colliguntur. Item Carolus rex Franciæ Gallicæ, Ludouici regis filius, cognomine Balbus, Rollonem ducem Normannorum Chriſtianum fieri fecit, & ei Gillam filiam ſuam in coniugẽ ac Normanniam in regno ſuo in feudum tenendam dedit: qui in baptiſmo à Roberto comite Pariſiẽſi, qui eum à ſacro fonte ſuſcepit, Robertus vocatus eſt: vt in ſpeculo hiſtoriali libro 25.cap. 53.& ſequenti pleniùs cõtinetur. Poſtquam autem placuit Deo (in cuius diſpoſitione regna conſiſtunt) quod regnum Germaniæ à Francis Germani-

cis

cis de genere Pipini & Caroli magni descendentibus transiret ad Saxones: Heinricus rex primus huius nominis, Normannos & Danos, sub anno Domini. 826. (vt refert historia Francorū) armis obtemperantes sibi fecit, & ab errore pristino reuocatos ferre docuit iugum Christi. Per eiusdem etiam Heinrici diligentiam rex Apodricarū, sub anno Domini 932. extitit baptizatus. Sunt autem Apodricæ quidam populi Sclauorum, vt refert prædicta historia Francorum sub gestis imperatoris Ottonis secundi, vbi de his & alijs Sclauorum populis planè tractatur. Idem etiam Heinricus sub anno domini 925. Danos, qui nauali latrocinio Frisones incursabant, cū exercitu adijt, vicitque: at tributarios eos faciēs, regem eorum nomine Mibani baptizari fecit: hæc in historia Francorum sic scripta leguntur. Item rex Otto primus prędicti Heinrici filius (qui & magnus propter celebres bellorum eius victorias est vocatus) Danis sibi resistentibus,

Heinricus I. imperator, multū cōtulit ad conuersionem Normannorū & Danorū

Apodricæ populi quidam Sclauorū, quorum rex diligentia Henrici I. imp. ad baptismum perductus.

Otto I. imper. iuuit etiam conuersionem Danorum.

bus,quos pater ſuus, vt prædixi, bello compreſſerat,bellū intulit:in quo Saxonibus & Danis viriliter pugnantib. tandem Dani victi ad naues ceſſerunt, ac Saxones victoria ſunt potiti. Poſt hæc pactis initis Haroldus rex Danorum,Ottoni ſub anno dñi.952.ſubijcitur,& ab eo regnum ſuſcipiēs Chriſtia nitatem in Dania ſuſcipi permiſit.
Idemq; rex cum vxore ac filio paruulo quem rex Otto de ſacro fonte leuauit, extitit baptizatus.Licet enim Dani(iu xta ea quę ſupra de Ludouico primo in hoc capitulo ſcripſi)ab antiquo chri ſtiani fuiſſent,erant tamen adhuc illo tempore(vt refert hiſtoria Frācorum) gentili ritu idolis ſeruientes. Item legati Helenæ reginæ Rugorum, ad eundem Ottonem, ſub anno domini noningenteſimo vigeſimo,venientes, Epiſcopos & presbyteros eidem genti tranſmitti petunt: quorum petitioni multum gauiſus rex Otto conſenſit, venerabilem virum Libutium ex cœnobitis monaſterij ſancti Albani
Mo-

Moguntinensis, genti prædictę ad prędicationis verbi Dei officium deputando: quem Archiepiscopus Bremensis eidem genti in episcopum consecrauit. Cunq; Libucius, antequam iter eundi ad gẽtem Rugorum arriperet, obijsset, Adalbertus, ex cœnobitis monasterij Sancti Maximini Treuerensis, ad hoc opus mittendus eligitur: quem pijssimus rex omnibus quibus indigebat copijs munitum, sub anno domini 961. prefatæ genti honorificè destinauit.

Adalbert' monach' mittitur ad prædicandũ genti Rugorũ

Idem etiam rex Otto vniuersos Sclauorum populos, quos pater eius vno grandi bello domuerat, suo subiecit imperio, ipsosque tanta deinceps virtute constrinxit, vt tributum & Christianitatem pro vita simul & patria gratanter susciperent: fuitque sub anno domini noningentesimo sexagesimo, quasi totus in Sclauonia gẽtilium populus baptizatus. Hęc omnia de Ottone prędicto in historia Francorum pleniùs continentur. Hæc autem Sclauonia (vt refert dicta historia sub gestis

Sclaui fidem recipiunt opera Ottonis I. imp.

gestis Ottonis secundi) dicitur esse decies maior Saxonia, præsertim si Boëmos, & eos qui trans Oderam fluuium sunt Polonos, qui nec habitu, nec idiomate differunt, in partem adiecerisSclauoniæ. Item imperator Heinricus secundus, regi Hungarorum, qui postmodùm in baptismo Stephanus est vocatus, tam ipsum regem (eidem sorore sua Gisla in matrimonium copulata) quàm totum ipsius regnum, sub anno domini 1002. ad fidem Christi vocauit. Hunc regem Stephanum tanquàm sanctum (pro eo quòd per ipsum initium Christianæ fidei susceperunt) omnes Hungari venerantur. Præmissa in historia Francorum, ac in Eusebij & Gotfridi chronicis, ac etiam in legēda seu vita eiusdem Heinrici pleniùs continentur. Posthæc quoque multæ aliæ infidelium nationes, sicut Prusciæ & Liuoniæ gentes, & deuota & strenua procuratione diuersorum veterū principum Germanorum, prout ex diuersis scriptis, & etiam in his, quę in Ger-

Ex studio Henrici 2. imp. Hungaria fidē suscipit.

Prus̄cia & Liuonia conuertū- tur ad fidem.

Germania referri frequenter audiuimus, constare poterit, ad fidem Christi eiusdem suffragante gratia sunt conuersi. Præterea zelus eorundem principum, quem ad dilatandam fidē catholicam habuerunt, etiam patere potest ex celeberrimi studij Parisiensis institutione: circa cuius institutionem sciendum est, quòd quædam chronicæ referunt, quòd duo monachi Scoti de Hybernia in scripturis sacris, & in sęculari b9 eruditi, de Britānia ad littus Gallię peruenerūt: qui quotidie ad populos emendi gratia conuenientes clamabāt dicentes: Si quis scientiæ cupidus est, veniat ad nos, & accipiat eam, nam venalis est apud nos. Tam diu conclamata sunt ista, donec ab huiusmodi sermone admirantibus ad Caroli magni gloriosissimi regis audientiam sunt prolata. Qui celeriter illos ad suam præsentiam euocatos, quid pro scientia peterent requisiuit. Qui pro ipsa, loca tantum oportuna, & fœlicia ingenia, ac pro victu & vestitu necessaria se pe- Academię Parisiensis institutio.

tere reſponderunt. Quo audito, ille ingenti repletus gaudio, vnum eorum in Italiam, cuī monaſterium ſancti Au guſtini apud Papiam commiſit, ad docendum direxit: alterum verò Clemen tem nomine, cui ad docendum multos pueros commendauit, fecit in Gal lia Pariſijs reſidere, eidem & pueris victualium neceſſaria miniſtrando. Quibus auditis Alcuuinus de natione Anglorum, doctiſſimi Bedæ diſcipulus, cum ſocijs in omnibus ſcripturis exercitatis, ad dictum Clementem Pariſios ad docendum venit, vbi eorum doctrina fructificauit in tātum, quòd Gallici antiquis Romanis & Athenienſibus æquarentur: prout hæc in ſpeculo hiſtoriali libro 23. cap. 173. pleniùs continentur. Aliæ verò chronicæ (vt in lib. &c. prædictis & etiā in chronica Martini patet) referunt, quòd prædictus Al cuuinus, qui fuit quondam ipſius Caroli eruditor, ſtudium de vrbe Romana Pariſios tranſtulit, quod de Græcis priùs tranſlatum extitit ad Romanos.

Sed

Sed siue prima siue secunda circa institutionem dicti studij vera sit assertio, constat tamen studium huiusmodi vel ex Caroli magni institutione, vel saltē ipsius institutionem per eius opem ac operam processisse. Præmissa de institutione studij Parisiēsis dicta intelligēda sunt, quoàd instaurationem ipsius in pagina diuina duntaxat. Nam longè antè tempora Caroli Magni, tempore scilicet Boëtij studium liberalium artium & philosophiæ Parisijs viguit, vt patet ex libello, quem de disciplina scholarium cōpilauit. Erat autem Boëtius tempore Theoderici regis Gottorum, qui tempore imperij Zenonis imperatoris regnauit in Italia, & hic Zeno (vt referunt prædictæ chronicæ) sub anno dñi 473. imperare cœpit. Sed Carolus sub anno domini 769. regnare cœpit, vt in Francorum historia continetur. Ex huius autem studij Parisiensis institutione, ipsiusq; laudabili vsq; ad præsens tempus continuatione, certū est multas hæreses p̄ p̄latos & alios

literatos viros, qui in eodem ſtudio in diuina pagina,& ſacris canonibus profecerunt, de finibus fidelium vſque ad hæc tempora extirpatas fuiſſe,ac in poſterum dante domino extirpandas: ꝓ quo bene facit.ex.ne cleri.vel mona.c. ſuper ſpecula iuxta finē. In huiuſmodi verò ſtudij,ac aliorum ſtudiorum mundi fauorem,commodum,& augmentū imperator Fridericus ſecundus, tā doctores, quàm etiam ſcholares priuilegiauit,in his quæ habentur. C. ne fili. pro patre in auten. habita. Idem etiam Fridericus plures bonas & vtiles leges ad dilatandam fidem catholicam ædidit pro exterminio hæreticæ prauitatis,quę ſunt per Bonifacium papam 8.in quantum Dei & Eccleſiæ ſanctæ ſuæ honorem promouent,& non obſtant ſtatutis canonicis. approbatæ. vt patet ex.de hereti.c.vt inquiſitionis in prin.lib.6. quarum legum plures ponuntur in conſtitutione eiuſdem Friderici,ad decus &decorem.in ti.de ſtatu.& conſuetu.con.eccleſiaſtici. liber.

Fridericus 2 imperator vniuerſitatib. priuilegia cōtulit, & leges ad hæreſes extirpandas cōtulit.

editis

editis in.§. gazaros. §. ſtatuimus. §. ſi vero & §.credentes coll.10. Cum igitur,vt ex præmiſſis patet, fides catholica,nedum in Germania, ſed etiam in finitimis regionibus, per deuotam & ſtrennuam operam veterum principum Germanorum, ſit plurimum dilatata,& hęreſes extirpatæ:ſatis ex hoc conſtát eoſdem zelũ fidei catholicæ ac Chriſtianę religiõis pręcipuũ habuiſſe.

De ſingulari diligentia & reuerentia, quam erga diuinum cultum ueteres Germani principes habuerunt.

CAPVT III.

QVia Catholicæ fidei profeſſores ad cultum Dei potiſſimè aſtringũtur,q cultus latria dicitur,iuxta ea quę notantur de conſc.di.3. venerabiles. Nã inter decẽ Dei præcepta, quæ per ordinem ponuntur Exod. 20. cap. & 32.q.7.quid in omnibus.in glo.2. Primum eſt:Non adorabis Deos alienos. Quod ꝓceptũ Chriſtus exponẽs dixit,

Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies, vt patet Mat. cap. 4. ac etiã ad venerationẽ & cultum ſanctorum, qui dulia dicitur, Chriſtiani ad honorẽ diuini nominis aſtricti tenentur: ideo conſequenter reſtat videre de reuerẽtia & diligentia ſingulari, quam veteres Germani principes erga Dei & ſanctorum cultum adhibere curarunt. Sciendum igitur eſt, quòd fidem, cultum diuinum, ac venerationem ſanctorum, cum ſumma pietate ac reuerẽtia excolere ſtuduerunt, eundem cultum mente deuotiſſima ſedulò frequentando. Et vt circa hoc ex multis admodũ pauca dicam: Carolomannus dux Francorum, frater Pipini, ſe totum diuino tradens cultui, Romam adijt, ibiq; coram Zacharia papa, ſub anno domini 746. monach⁹ eſt effectus: cũq; in monaſterio (ꝗ ipſe in monte Sarapti in honore S. Silueſtri conſtruxit) aliquo tẽpore cõuerſatus religiosè fuiſſet: & Germani & Gallici Romã venientes, ipſum tanquã olim ſuũ dñm viſitãdo inquietarent,

Carolomannus dux Francorum relicto ſeculo monaſticã amplectitur vitam.

tarent, ad monasterium montis Cassini transijt, ibiq; post vitam laudabilem in introitu monasterij beatam sepultu ram accepit. Hęc in historia Francorũ, ac Eusebij, Gotfridi & Martini chronicis de ipso scripta leguntur. Item Ca rolus Magnus prædicti Pipini filius, ec clesiam mane & vespere, ac nocturnis horis, ac sacrificij tempore, quoàd vale tudo, permisit, impigrè frequentabat, curabatque magnopere, vt omnia quę in ea gerebantur, cum maxima fierent honestate: ęditúos crebrò commonẽs, ne quid indecens aut sordidum in ecclesiam inferre, vel in ea permitterent remanere: legendi & psallendi discipli nam diligentissimè emendauit. Erat enim vtriusq; admodũ eruditus, quanq̃ nec publicè legeret, nec nisi submissè & in communi cantaret, vt in historia Francorũ, & chronica Eusebij pleniùs cõtinetur. Itẽ refert histor. Lõbardo rũ, q́d tẽpore dicti Caroli officiũ Ambrosianũ maximè dimissum est, & Gre gorianũ (ad hoc auctoritate Car. Mag.

Carolus mag. frequẽter in templis.

Carol' Magnus imp. cantum ecclesiasticū Romanū per Galliā seruari curauit.

plurimum adiuuante) fuit solēniter publicatum. Item idem Carolus offensus de dissonantia cantus ecclesiastici inter Romanos & Gallos, & iudicans iustius esse de puro fonte, quàm de turbato bibere riuo, duos clericos, vt autēticum cantum à Romanis discerent, & Gallos docerent, Romam misit: & primo per hos Metensis Ecclesia, & per illam omnis Gallia ad cantus Romani ritum extitit reuocata, vt in spec. histor. lib. 24. cap. 170. continetur. Item idē Carolus per vniuersum mundum ad scribendum nomina actus, & obitus sanctorum, nuntios misit, quæ per Vsnardū monachū in vnū volumē compilari fecit, vt in pdicto spec. li. 25. c. 2. plenius cōtinetur. Idē Carolus anno imperij sui 6. p manū Pauli diaconi sui, quæq; de scriptis catholicorū patrū decerpēs, lectiones vnicuiq; festiuitati cōuenietes p circulū anni in Ecclesia legēdas cōpilari fecit, vt in speculo historiali, li. 25. c. 9. narratur. Semper quoque dictus Carolus (vt refert chronica

Carol' Magnus imp. martyrologiū conscribi curauit.

Mar-

Martini) Romam veniens, de equo ad miliare descendit, & pedes eundo per vrbem omnes ecclesiarum postes humiliter deosculari consueuit. Item imperator Lotharius primus, nepos Caroli prædicti, se totum diuino cultui mancipauit. Nam sub anno domin. 855. imperio renuntians, in monasterio Prumiensi Treuerensis diœcesis monachus efficitur ibidemque in sanctæ religionis professione diē clausit extremum: vt in historia Francorum, & in dictis chronicis continetur. Item imperator Carolus tertius, filius Carolomanni regis Barbariæ, Deū timens, ac sanctionibus Ecclesiæ deuotissimè parēs, psalmorum melodijs infatigabiliter intentus, spem & consilia sua Deo commisit: vt in Francorum historia continetur. Item rex Henricus primus huius nominis de natione Saxonum (vt refert historia Francorum) in tantum Dei cultum, ac defensionem inopum & viduarum, disciplinamq; pacis seruandæ seculari prætulit

Vide pietatē Caroli Magni in visitandis locis sanctis.

Lotharius. 1. imperio renuntiās Deo seruit in vita monastica.

Magna pietas Caroli imp.

Henric' 1. imp.

tulit dignitati, vt nullam circa tyrannos ab Italia effugandos (qui quasi mercenarij conductitij alter alteri succedentes laniabant imperium) operá dare posset. Item Otho primus, eiusdem Henrici filius, consueuit nocturnis & matutinis laudibus interesse, atque vniuersis solennitatibus ad vesperas & ad matutinas atque ad missam, cum processione venerabili episcoporum cæterorumque clericorum, cum crucibus & sanctorum reliquijs ac thuribulis ad ecclesiam vsque deduci solebat: vbi cum magno Dei timore stabat, & sedebat, nil loquens nisi diuinũ, vsque dum omnia finita essent: indeq; ad cubiculum suum cum multis luminaribus, comitatuque multo sacerdotum, ducum, & comitum remeabat, vt in historia Frãncorum continetur. Item Robertus rex Franciæ Gallicæ, filius sororis Othonis prædicti, in ecclesiasticis cantibus non mediocriter doctus, pulcherrimam sequentiam, Sancti spiritus adsit nobis gratia: & quosdam

Otho 1. imp.

Robertus rex Galliç.

dam

dam alios ecclesiasticos cantus fecit, vt in speculo historiali li.25.c.107.plenius continetur. Refert etiam chronica Martini de eodem, quòd tãtæ deuotionis erat, ꝙ in festis in aliquo monasterio propter diuinum officium esse consueuit, & non solùm cum monachis cantabat, verũ etiam cappa serica indutus chorum regebat, vnde, vt refert dicta chronica, cum quoddam castrum obsedisset, dimisso exercitu ibidem, Aurelienas, propter festum Aniani episcopi venit, & cum chorum regendo alta voce ter agnus Dei flectendo genua incepisset, muri castri quod obsederat funditus corruerunt. Ex præmissis igitur, & alijs quæ de his scripta leguntur, satis apparet prædictos veteres Germanos principes singularem quandam deuotionem, reuerentiam, & diligentiam circa cultum habuisse diuinum: ex quo concluditur eosdem Christianæ religionis zelum præcipuum habuisse.

De

De magnificis defensionibus Romanæ Ecclesiæ contra tyrannos per ueteres Germanos principes frequenter impensis.

CAPVT IIII.

Romanus pontifex in terris vicarius Christi.

Romana ecclesia cũctarum ecclesiarũ caput.

CVm sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ pontifex sit in terris vicarius Iesu Christi: vt patet extra de homici. pro humani. li. 6. & de transl. præla. c. 1. &. 2. cum suis concor. Ipsa quoque Romana ecclesia mater & magistra omnium fidelium, cunctarumque ecclesiarum caput existat, vt sacri testantur canones. 12. di. non decet. &. c. præceptis. 21. di. quamuis. &. 22. di. c. 1. &. 2. & ext. de sum. tri. & fi. catho. c. damnamus iuxta fi. cum similibus: tanto maiorem quis zelum Christianæ religionis habere perpenditur: quanto eandem ecclesiam ac Romanum pontificem potioribus attollit beneficijs, & maiorib. honoribus veneratur. Veteres igitur Germani principes moti cõsideratione prædicta, ecclesiam Romanam, eius-

eiusque rectores summos pontifices,
grandibus & varijs infrascriptis bene-
ficijs & honoribus extulerunt. Pri-
mitùs itaque eandem ecclesiam mul-
toties defensarunt, ipsam à varijs tyrã-
norum violentijs & oppressionib. ma-
gnificè liberando. Nam Carolus ma-
ior, dominus & dux Francorum, co-
gnomine Martellus, Ecclesiam Roma-
nam & totam Italiam (vt refert chro
nica Gotfridi) à Gothis tempore Gre-
gorij papæ tertij liberauit. Deinde fi-
lius eius Pipinus, rex Francorum, ro-
gatus à Stephano papa secundo, con-
tra Aistulphum regem Lombardorũ,
qui ecclesię Romanæ, & Romanis mul
ta mala intulit, Italiam sub anno do-
mini.752. cum valido exercitu ingres-
sus est: cui Aistulphus cum Lombardis
per angusta montium obuiauit, com-
missoque acerrimo prælio, Pipinus
Deo volente victor extitit, et Aistul-
phus rex se in ciuitate Papiæ collegit:
quem Pipinus tamdiu ibidem obsedit,
donec per facienda Ecclesiæ Romanæ
iustitia

Laus veterũ Germanorũ principũ à defensione Romanæ ecclesiæ.

Carolus Martellus Italiam à Gothis liberauit.

Pipinus Aistulphum Longobardorũ regẽ vexãtẽ Romanam ecclesiã bello superauit.

iustitia, quadraginta obsides ab Aistulpho recepit, idque facere ac obseruare iureiurando firmauit. Post hæc cum Pipinus audisset, non esse adimpleta quæ Aistulphus promiserat, iterum cũ exercitu sub anno domini 755. in Italiã veniens, eum in ciuitate Papiæ obsedit, & ad implendum quæ promisit ob sidione coëgit. Hæc omnia ex historia Francorum, ac Eusebij, Gotfridi, & Martini chronicis colliguntur: & de hoc facto etiam notatur. ext. de elec. venerabilem in glo. de bello præmisso Pipini fit mentio in canone. 23. q. 8. hortatũ. Deinde Carolus Magnus dicti Pipini filius, rogatus ab Hadriano papa primo, vt iustitiam ecclesiæ Romanæ contra Desiderium regem Lombardorum Aistulphi prædicti filium defenderet: Italiam intraturus magnum collegit exercitum: Cumq; ad clusas montium Italiæ peruenisset, Desiderius rex eidem Carolo & Francis sub anno domini 773. cum armatis occurrit. Tunc Carolus vnam turmã occul-

Carolus Magnus Desideriũ Longobardorum. regẽ capit.

occultè per mõtana transmisit. Quòd sentiens Desiderius statim clusas reliquit,& Papiam quam citius potuit est ingressus. Rex autem Carolus auxilante domino ingressus Italiam, Desiderium Papiæ latitantem obsedit, ibique in castris natale domini celebrauit: ordinataq; circa Papiam obsidione,ita vt quòd nullus ingredi vel egredi posset, orandi gratia Romam proficiscitur,quem Hadrianus papa cũ magna suscepit gloria,ibiq; festum Resurrectionis dominicæ celebrauit. Post hæc ad exercitum suum reuersus, fatigatam longa obsidione ciuitatem Papiæ ad deditionem cõpulit: & Desiderium cum vxore & filia,omnemque thesaurũ palatij cepit, ipsumq; Desideriũ secum in Franciã captiuũ deduxit. Hæc omnia ex historia &chronicis pdictis,& partim etiã ex canone 63.di. Hadrian9 2.pleniùs colligũtur. Refert autẽ chronica Gotfridi,&speculũ historiale li.24.c.169. ꝙ Carolus Magnus eo tẽpore quo Italiam cũ exercitu cõtra prædictum Desideriũ fuit ingress9,

Carolus Magnus orãdi gratia Romã proficiscitur.

belli cõgressum in loco, q̃ tũc pulchra siluula dicebatᷓ cũ exercitu eiusdẽ Desiderij habuit: vbi non parua multitudo fuit vtriusque exercitus interfecta, propter quam interfectionem locus ille Mortaria vsque hodie nuncupatur: et de hoc bello videtur etiã loqui prædictus canon. 23. q. 8. hortatu. licet de illo bello in historia Francorũ, & chronica Eusebij nulla mentio habeatur.
Item prædictus Hadrianus papa hortatus est Carolum magnum, sub anno domini 787. Romę morantem, vt contra Herigisum ducem Beneuentorum fines eiusdem partis Italiæ cum exercitu intrare curaret: Quod & fecit, & cũ Capuã venisset Herigisus, reliquit Beneuentum, & in Salernam accessit, ibique se muniuit. Exinde misit filium suum Grimoaldum cum magnis muneribus ad regem Carolum, offerens eidem obsides, omnemque fidelitatem promittens, vt ab ipsius impugnatione cessaret. Tunc & rex duodecim obsidibus, & tertiodecimo Grimoaldo

do prædicto receptis, cum eodem duce susceptis muneribus pacem fecit: vt in historia Francorum pleniùs continetur. Idem etiam Carolus sacrilegã & atrocissimam iniuriam à ciuibus Romanis Leoni papæ tertio irrogatã (de qua in tractatu de iuribus regni & imperij. c. 1. scripsi) Romam veniens, sub anno domini. 801. vt sequitur, vindicauit. Nam cum auctores huius iniuriæ, secundum legem Romanam, tanquã rei crimine læsæ maiestatis capitali sententia condemnati fuissent: pio tamen interuentu Leonis papæ absque membrorum mutilatione viuere sunt permissi: sed pro facinoris magnitudine sunt exilio deportati: hæc in historia Francorum, Eusebij, & Gotfridi chronicis pleniùs continentur. Item tẽpore imperatoris Ludouici primi, filij Caroli magni, Saraceni Romam & ciuitatem Leoninam ceperunt, & ecclesiam Romanam omnibus bonis mobilibus spoliarunt, eã equorum suorum stabulum facientes, per exercitum Ludoui-

Ludouic* i. Romam à Sarracenis liberauit.

douici prædicti, & per quédam VVidonem Marchioné, cũ multa effuſione Chriſtiani ſanguinis ſunt fugati: vt in Martini chronica continetur. Itẽ

Arnulph' rex.

rex Arnulphus filius Carolomanni regis Babariæ de genere Caroli Magni, hortatu Formoſi papæ, Romã, ſub anno domini 896. venit: quam tũc armis cepit, multoſque Romanos nobiles, qui aduerſus Formoſum papam ſeditionem fecerant, vlciſcendo eius iniuriam, decollari præcepit: à quo etiá tunc in imperatorem extitit coronatus, vt in hiſtoria Francorum & chronica Gotfridi pleniùs continetur.

Otho 1. imp. à tyránnide Berengarij Italiam liberat.

Item rex Otho primus de natione Saxonum Germanorum rogatus à Ioãne papa 12. ac epiſcopis & comitibus penè omnibus Italiæ, vt rempublicam Romanorum & Italiam à tyrannide Berengarij (qui totam ſua feritate prębebat Italiam) defendere dignaretur, per Babariã & Tridentũ Italiã cũ exercitu, ſub anno dñi 961. intrauit: Ibi omnes penè Italiæ epiſcopos & comites

tes obuios habuit, & vt decuit ab eis honorificè susceptus, potestatiuè ac absq; omni resistētia Papiam intrauit, & palacium à Berengario destructum reædificare præcepit. Berengarius verò cum vxore & filijs, quibus poterat se castellis & munitionib. includebat, & nusquã forinsecùs contra Othonem progredi attentabat. Deinde Otho factus imperator Berēgarium sub anno domini 963. in monte Leonis obsedit & idipsum castellũ imperatoris ditioni subditur, ac Berengarius cũ vxore sua VVilla in exiliũ Babenberg missus, vitam præsentē finiuit ibidem. Idem etiam Otho ex eo quòd Romani Benedictũ quendã Romanę ecclesiæ diaconũ, tempore Leonis papę octaui de facto eligere pręsumpserũt in papã, Romam sub anno dñi 964. cũ magno exercitu adiēs, tã diu eã obsedit, quousq; ciues Romani fame ac obsidione cõstricti, portas vrbis in vigilia pcursoris dñi aperiunt, ac imperatore cũ debita honorificentia intromisso, Benedictũ

ſacrilegũ imperatoriæ poteſtati tradunt, Leonemq́ue papam in apoſtolicam ſedem reſtituunt. Benedictus verò archiepiſcopo Bremenſi commiſſus eſt: à quo in Saxoniam perductus, illic à præſenti vita deceſſit: Hæc de Othone primo in hiſtoria Francorum, & Gotfridi, ac Martini chronicis colliguntur. Idem etiam Otho primus 13. ex maioribus Romanorum (excepto præfecto vrbis qui aufugerat) qui expulſionis Ioannis papę. 13. ab vrbe auctores fuerãt, iuſſit ſub anno domini. 967. ſuſpendio interire: quamplures verò alios qui in facto expulſionis prędicto culpabiles extiterant, ad partes Saxoniæ in exilium relegauit: hæc ex hiſtoria Frãcorum, & chronica Martini pleniùs continentur, vel colliguntur. Illo etiam anno prædicto Otho primus, Rauennam cum ſuo diſtrictu & alia plura bona multis retro temporibus eccleſiæ Romanæ ablata eidem eccleſiæ reſtituit: vt in eadem hiſtoria continetur. Item Otho tertius prædi-

cti Othonis primi nepos, Crescentiũ consulem Romanũ, pro eo quòd Gregorium papam. 5. ab vrbe Romana expulit, & Ioannem Placentinum episcopum in papatum intrusit, Romã properans castrũ sancti angeli tãdiu obsedit, quousq; ipsum sub anno domini. 998. cũ castro captũ decollari, & decollatũ per pedes laqueo suspendi pręcepit. Iohannes verò Prædictus, Gregorio papa & Othone Romam appropinquantibus fugit, quem quidem insequentes apprehenderunt, timentesq; si eum ad Othonẽ perducerẽt impunitus abiret, linguam & nares ei abscidetunt, & oculos penitus eruerunt. Hęc in historia Francorum, & chronica Martini plenius continentur. Item imperator Heinricus tertius adhuc rex existens, dũ in ecclesia Romana tribus apostolicam sedem occupantibus (quorum vnus Benedictus, alter Gregorius. 6. tertius Siluester vocatus est) grauem videret cõfusionem exortam, Romam sub anno domini. 1046. per-

Otho 3. tutatus est Gregoriũ 5. Romanũ pont.

Henric' 3.

gere feſtinauit, vbi omnes tres ſynodaliter ſunt depoſiti, idemque imperator Suuiggerum Babenbergenſ. ſecundū epiſcopum (qui Clemens ſecundus vocatus eſt) de Romanę eccleſię aſſenſu, Romanū epiſcopum ſub anno domini 1046. conſtituit, ac ab ipſo vnctionem & coronationem imperialem accepit: hæc in hiſtoria Francorum, ac Euſebij, & Gotfridi chronicis pleniùs continentur. Chronica verò Martini refert, quòd idem Heinricus Suuigerum prędictum per vim ſubſtituerit in papatū, & de hoc facto notatur 23. di. in nomine domini. in glo. 2. vbi notat gloſator quòd dictus Gregorius fuit ab eodem Heinrico vltra montes tranſlatus, ſed de hoc chronicæ prędictæ nullā faciūt mentionem. Item imperator Lotharius ſecundus de natione Saxonū, poſt coronationem imperialem ab Innocētio papa ſecundo ſuſceptā, zelo Dei & eccleſiæ accenſus, contra Rogeriū Siculum, qui pleraſque Apulię ciuitates occupauerat, vnà cū Innocentio papa cū exer-

Lotharius 2. imp.

exercitu Apuliam, ſub anno domini 1132.potenter intrauit,vbi pluribus ciuitatib. & oppidis & caſtellis in deditionē acceptis, papa & imperatore apud Barū morantibus,Rogerius miſſis illic nuntijs gratiā imperatoris quæſiuit, & infinitam pecuniam filiumque ſuum obſidē illi dare promiſit,ſi alterū ſuum filiū de principatu Apuliæ inueſtiret.Imperator autē paci eccleſię magis conſulens quàm pecunię, principatum prædicto tyrāno ſemipagano tradere recuſauit. Fugato itaq; Rogerio in Siciliā,comitē Ramonēſem Apulię ducē conſtituit: prout hæc in hiſtoria Francorū,ac Gotfridi & Martini chronicis pleniùs cōtinentur.Pręmiſſæ pluresque aliæ defenſiones magnificæ per Germanos principes nō abſq; grādib. ſumptib.laborib.ac perſonarū periculis,Romanæ eccleſię ſunt impēſę:quibus ſimiles ꝑ alios mūdi principes eidē Eccleſiæ nequaq̄ legim' eſſe factas. In his autem defenſionibus id maximè laudū eorū,præſertim Pipini & Caroli
 prædi-

prędictorum accedit titulis, quod licet Germanos fortissimos & indomitos fuisse veteres testantur historiæ: gentes tamen exteras (vt refert historia Francorũ sub gestis imperatoris Heinrici quinti) de facili non impugnant. Ex quo conijcitur, defensiones pręmissas nõ animo impugnãdi reges Lombardorum, seu etiam alios Romanam ecclesiã inuadentes, sed potius ex Christianæ religionis zelo (quo accensi Romanã ecclesiam matrem suam iniurijs affici sustinere non poterant) per eosdem principes fuisse subactos.

De donationibus largifluis per ueteres Germanos principes ecclesiæ Romanæ factis.

CAPVT V.

VEteres Germani principes Romanam ecclesiam grãdibus & varijs donationibus extulerunt, eidem plures terras, ciuitates, & loca cũ suis iurib. & iurisdictionib. necnõ alia bona immobilia & mobilia copiosa munificentia

centia & præcipua largitate donando. Pipinus nanq; Francorum rex ciuitatem Rauennam, cum quinque ciuitatibus adiacentibus, quas (vt referunt historia Francorum, & chronica Eusebij in secundo suo ingressu in Italiam contra regem Lombardorum Aistulphum sub anno domini 755) conquisiuit, ecclesiæ Romanæ donauit. Quam donationem Carolus magnus eiusdem Pipini filius, tempore Hadriani papæ primi, Romam veniens, adiũctis duobus ducatibus, Spoletano scilicet & Beneuentano (vt refert chronica Martini) eidem Ecclesię confirmauit. Idem VVilh. in speculo, loquẽs forte de prędicta donatione Caroli magni, dicit, quod Carolus, & quidam alij imperatores sequentes, ciuitatem Bononię, & totam Romandiolam, Romanæ ecclesiæ donauerunt: vt ipse notat in speculo de rescrip. præsenta. §. ratione cen. ver. & sunt hæc in argumentum. Magnas quoque donationes etiam rerum mobilium idem Carolus ecclesiæ Ro-

Pipini donatio.

Caroli donatio.

manæ fecit. Vnde legit de ipso in histo ria & chronica pdictis, quòd colebat præ cęteris sacris locis ecclesiam B. Petri apud Romam: in cuius donaria magnam pecuniæ summam congessit. Refert etiam de eo historia Francorum, quòd magnam partem thesauri priscorum principum Arrianorum siue Hunorum per eos multa temporum prolixitate collecti, quem sibi Heinricus dux Foroliuiorum ipsis deuictis Hunis transmiserat ad limina sanctorum Petri & Pauli apostolorum, sub anno domini 791. Romam misit, reliquam partem eiusdem thesauri suis fidelibus largiendo. Item imperator Heinricus secundus, Benedicto papę 10. in ciuitate Babēberg cœnam dominicam & festum paschale sub anno domini 1020. decenti ministerio excolenti, multiplicē opum copiā donauit, vt in prædicta historia Francorū continetur. Pręterèa Heinricus tertius, Otho quartus, Fridericus secūdus imperatores, & Rudolphus rex Romanorū, q oēs Germani

Henrici 2. imp. donatio.

erant,

erant, plures donationes ecclesię Romanę fecerunt: de quibus fit mẽtio ex. de iur.iur. Romani.ver.eidem in Cle. Constat autem quod donationes his similes post tempora Constantini Magni sanctæ Helenæ filij, qui donationẽ magnã ecclesiæ Romanæ fecit (de qua in tractatu de iuribus regni & imperij c.13. varias opiniones scripsi) ab alijs imperatoribus, seu etiam à cęteris mũdi Christianis principibus ipsi ecclesię Romanæ non legimus esse factas. Imo in historijs seu chronicis mihi notis cũ diligentia perscrutatis, non reperi alios quàm Germanos grãdes & notabiles donationes ecclesiæ Romanæ fecisse: Constantino prædicto, & Mæchtilde comitissa de Italia (quæ amplissimis possessionibus abundans totum suum patrimonium, quod vsque in hodiernum diem patrimonium sancti Petri dicitur, vt refert chronica Martini, ecclesiæ Romanæ donauit) duntaxat exceptis. Et hi ambo quamuis non per paternã, tamen per maternã lineam

Constantinus à linea materna Germanus

lineam de Germanorum germine descendisse dicuntur. Habet nanque multorum assertio, quòd sancta Helena mater eiusdem Constantini de Treueri fuit oriunda. Mater vero dictæ Męchtildis fuit filia Beatricis neptis imperatoris Heinrici tertij, vt in Francorum historia continetur. Et de hac comitissa facit mentionem Accursius in glo. codice de arbi. in le. fi. Ex quibus omnibus patet, apud prædictos Germanos principes Christianæ religionis zelum, quo zelati matrem suam sanctã Romanam ecclesiam eidem tam copiosa munificentia complacere studebant, perfectissimè viguisse.

Mæchtildis.

De specialib. requisitionibus per ueteres Germanos principes in negotijs temporalibus regni Francorum à Romana ecclesia primitus expetitis.

CAPVT VI.

MAgnæ deuotionis affectus, quem veteres Germani principes erga Romanam ecclesiam habuerunt, etiã

ex

ex requiſitionib.eorundem,quibus de diſpoſitione regni Francorum in temporalibus ſummos pontifices eiuſdem eccleſiæ rectores conſulere inceperũt, euidentiſſimè declaratur. Pipinus nanque dum erat dux Francorum, & maior domus ſeu præfectus,& comes palatij regni Francorum, habebat omnẽ poteſtatem, & adminiſtrationem ad opes eiuſdem regni. Sed Hildericus rex ex antiqua regum Francorum ſtirpe progenitus,præter inutile regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium, quod ei præfectus palatij prout voluit exhibebat, nil aliud poſſidebat, ſed regni adminiſtrationem præfectus palatij procurabat.Et hoc officio dictus Pipinus tunc velut iure hæreditario fungebatur, qui ſub anno domini. 749. miſit ad papam Zachariam Burghardũ VVirtzeburgenſis ſeu Herbipolẽſis primum epiſcopum,& Volradũ archicappellanum,requiri faciens de regibus in Francia, qui temporibus illis non habentes regiam poteſtatem,reges tamẽ vocaban-

Pipinus.

Burgharдus. 1. epiſcop' Herbipolẽſis.

vocabantur, ſi benè eſſet an non? Zacharias verò papa ſuper hoc requiſitus per epiſcopos, mãdauit Pipino, meliùs ſibi videri, illum regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm qui ſine poteſtate regali manebat. Et ſic Pipinus à Francis, ſub anno domini 750. electus eſt in regem in ciuitate Sueſſionum. Hildericus autem qui falsò rex diceba tur, attonſus eſt, & in monaſterium miſ ſus, prout hæc omnia in hiſtoria Francorum, & chronicis Euſebij, & Gotfri di, ac etiã in vita ſancti Burghardi p̄dicti pleniùs cõtinent: de quo & aliquid legitur & notatur 15.q.6.alius. Ex hoc facto (vt refert chronica Gotfridi) Romani pontifices trahunt auctoritatem regna mutãdi. Item Hadrianus papa primus legatos ſuos, ſub anno domini 781.ad Caſſilonem ducem Bauariæ (vt refert hiſtoria Francorum) direxit, eũ apoſtolica auctoritate conteſtans, vt fidelitatem quam Pipino & filijs ſuis iuramento interpoſito promiſerat, Carolo Magno eiuſdem Pipini filiò obſer-

obſeruaret. Hoc autem eundem papam ad requiſitionem ipſius Caroli feciſſe dubium non exiſtit. In quo tanto maior apparuit Magni Caroli erga eccleſiam Romanam ſincera deuotio, quanto dicti ducis infidelitatis proter uiam poterat propria conſtringere poteſtate: quod & poſteà fecit. Nã cum idem dux fidelitatem iuxta monitionẽ apoſtolicam denuò Carolo Magno iuramento promiſſam non diu ſeruaret, idem Carolus ad ducem Caſſilonem legatos miſit, monens eum vt apoſtolicis exhortationibus obediret. Qui cùm obedire renueret, rex ſub anno domini 787. in partes Bauariæ circúnquaque mouit exercitum. Tunc Caſſilo ſe videns non poſſe reſiſtere, Carolum ſupplex adijt, & renouato fidelitatis ſacramento, datiſque cum Theodone filio ſuo duodecim electis obſidibus, ab eodem Carolo de antè geſtis gratiam impetrauit. Poſt hoc autem anno ſequenti, dux Caſſilo à quibuſdam Bauaris regi

Caro-

Carolo in villa Ingelheim,quod renouatum fidelitatis sacramentum non seruauerit,sed quòd Auares siue Hunos ad dispositionem regni(suadente id vxore sua Desiderij quondam regis Lõbardorum filia)vocauerit,extitit accusatus. Quod cùm diffiteri non posset, ad pœnam mortis tanquam reus læsæ maiestatis fuit sententia similiter condemnatus. Rex tamen misericordia motus,eò quòd consanguineus eius esset, licentiam intrandi monasteriũ eidem dedit:& sic ipse ac filius eius Theodo prædictus in monachos sunt attõsi:vt in historia Francorum & in chronica Gotfridi pleniùs continetur.

Gassilo & Theodo filius eius monachi facti.

Item idem Carolus Magnus dum testamentum super diuisione regni Francorum inter filios suos facienda, si eo decedente superuiuerent, condidisset, testamentum huiusmodi priùs à Francis sacris interpositis approbatum, Leoni papę tertiò,sub anno domini. 806 transmisit,ipsum requirens,vt illud sua manu confirmaret:quod &factum est,

vt

vt in historia Francorum pleniùs continetur: Antè tempora verò Pipini & Caroli prædictorum, per alios principes vel reges requisitiones ab ecclesia Romana super dispositione regnorũ suorũ quoad temporalia fuisse factas, nõ puto in aliquibus historijs vel chronicis reperiri: & pro tanto credo Gotfridum in sua chronica, vt præmisi, dixisse, quòd ex facto præscripto responsionis Zachariæ papæ ad requisitionẽ Pipini, Romani pontifices trahant auctoritatem mutandi regna. De quo in tractatu de iuribus regni & imperij, c. 12. circa septimam oppositionem ibidẽ factam scripsi. Ex præmissis igitur requisitionib. satis patet, prædictos principes deuotionem non modicam ad Romanam ecclesiam singulariter præ cæteris mundi principibus habuisse: propter quod zelus Christianæ religionis apud eos fuisse præcipuus demonstratur.

De submissionibus regni & imperij Romani, in quibusdam iuribus per ueteres Germanos principes ecclesiæ Romanæ, ac de recognitionibus eorum circa hæc ipsi ecclesiæ factis.

CAPVT VII.

Idq; meritò cũ ab ea donatum ijs sit imperiũ.

Vnctio & coronatio Romani imperatoris & regis

VT sincerissimę deuotionis affectus veterum Germanorum principũ erga Romanam ecclesiam viguisse ad hæc amplius cognoscatur: sciendũ est, quòd à tempore translationis imperij de Græcis in personam Caroli Magni, vsque ad præsens tempus, reges Francorum vel Germanorum, qui hodie reges Romanorum vocãtur, vnctionem & coronationem imperialem ab ecclesia Romaná recipere consueuerunt, vt patet non solùm ex chronicis, sed etiã iure canonico ext. de elec. venerabilẽ. & de iur. iur. Romani in cle. Hanc autem vnctionem & coronationem imperatores Romanorum, antè tẽpora dictæ translationis, à Romanis pontificibus & ecclesia Romana passim recepisse, in historijs seu chronicis quę in vsu ha-

habentur minimè reperimus. Sed legimus in eis, quòd ijdē imperatores interdum à militibus, qui eos elegerant, imperiales infulas susceperunt, sicut de Romano imperatore Christiano refert chronica Frethulfi episcopi Lexouiensis. Quandoque etiam leguntur à Constantinopolitano patriarcha (vt patet in chronica Eusebij de imperatore Leone primo, & quibusdam alijs Christianis imperatoribus) imperiales recepisse coronas. Interdum verò legimus, quòd vnus imperator coronauit suum successorem. Vnde refert eadem chronica Eusebij, quòd imperator Leo nepos Leonis primi, cum paucis mensib. rexisset imperium, manu sua coronauit genitorem suum Zenonem, ipsumque constituens imperatorem, rebus decessit humanis. Constat etiam quòd alij reges vnctiones & coronationes regales non ab ecclesia Romana, sed potius ab Archiepiscopis, vel episcopis sui regni, vt plurimùm recipere consueuerūt, Et sic patet, ꝙ Germani principes

quoad

quoad vnctiones & coronationes imperiales ab ecclesia Romana percipiendas, se ipsi ecclesiæ submittere primitùs inceperunt. Item à tempore Othonis primi, qui iuramentum fidelitatis Iohanni papæ 13. secundum formã in canone 63. dis. Tibi domino, comprehensam, præstitit, vt ibidem patet, omnes reges Romanorum vsque ad præsens tempus, ecclesiæ Romanæ præstare iuramentum sub forma consimili cõsueuerunt. Et secundum hoc intelligẽdum est, quod dicit prædicta decre. Romani in prin. Iuramentum autem tale ab imperatoribus seu regib. Romanis ante tempora dicti Othonis: vel etiam ante seu post ipsius tempora, ab alijs principibus Christianis, qui tamen iuramentum fidelitatis imperatori Romanorum præstare non solent, fuisse præstitum, non recolo me legisse. Et de hoc fidelitatis iuramẽto in tractatu de iuribus regni & imperij. c. 9. scripsi.

Iuramentum ecclesiæ Romanæ pstant rex & imperator Romanus.

Item rex Romanorum tempore suæ coronationis imperialis iuramentum

sub

ſub forma quæ ponitur in libro pontificali & in prædicta decre. Romani ver. poſt quę. eccleſię Romanæ præſtare conſueuit. Quod iuramentum per imperatores Romanos, qui non erant Germani, non reperitur, vt puto, eccleſiæ Romanæ fuiſſe præſtitum, nec etiã hodie per alios reges Chriſtianos, qui tamen imperatorem pro ſuperiore nõ recognoſcunt, eidem eccleſiæ præſtari conſueuit. Item principes Germaniæ, ad quos pertinet ius & poteſtas eligendi regem Romanorum, recognouerunt Innocentio papæ tertio, vt patet in decre. ſua ext. de elec. venerabilem. §. verum, quod ius & auctoritas examinandi perſonam electam in regem Romanorum, ad imperium poſtmodum promouendam, pertineat ad ad eccleſiam Romanam. Item cùm idem Innocentius papa in prædicta decre. venerabilem, aſſerat ius & poteſtatem eligendi regem Romanorum ab eccleſia Romana ad certos principes Germaniæ proueniſſe, nec id in hiſto-

Q. ius examinandi perſonam electi ĩ imperatorẽ ſpectet ad ſedẽ apoſtolicam.

rijs seu chronicis nostris gesta regum seu imperatorum continentibus reperiatur expressum: satis potest dici, quòd prædictus Innocentius papa hoc asserit, propter recognitionem per aliquē ex regibus vel imperatoribus Germanis, vel per principes electores ipsi ecclesię Romanæ super hoc factam. Recognitiones autem his similes antè tempora prædictæ translationis imperij à Romanis imperatoribus, vel à principibus qui fuerāt eisdem subiecti, vel etiam ab alijs principibus seu regibus Christianis, qui tamen imperatorem Romanum pro suo superiore minimè recognoscunt, ecclesię Romanæ factas, non puto in aliquib. historijs seu chronicis reperiri. De examinatione aūt personæ regis ad imperium promouendæ in prædicto tractatu c.10. in prima oppositione, ac de peruentione potestatis eligendi regem Romanorum ab ecclesia Romana ad principes, in eodem tractatu c.12. in tertia oppositione plura scripsi. Item principes Germanię

pote-

potestatem eligendi regem Romanorum habentes, post electionem regis ꝑ eos factam, summis pontificibus decretum huiusmodi electionis (à tempore cuius contrarium in memoria hominum non existit vsque ad pręsens tempus) transmittere cōsueuerunt. Cuius decreti continentiam in dicto tractatu in c. 8. scripsi. Sed olim quando imperatores per electionem (sicut & nunc fieri solet) ad imperium assumebantur etiam tempore Christianorum imperatorum, id fieri non solebat. Nam siue imperatorũ electio ab ipsis imperatoribus, qui quandoque ad imperium, sibi successorem vel socium assumebant: siuę per milites exercitus, siue per senatum, seu per populum Romanum fieret, nunquam legimus à prædictis decreta electionum facta, & ad summos pontifices transmissa fuisse: sed potius econtrà legimus, quòd decretum electionis papæ post eius electionē olim Romanis imꝑatorib. trāsmitti solebat vt patet 63, di, c. Agatho & §. electiōes.

Decretū electionis regis, Romanis pōtif. principes electores trāsmittunt.

 Prę-

Hoc ex priuilegio Romani pontifices aliquādo Imperatorib. cōcesserunt: cui priuilegio tamen postea imperatores renunciarūt vt constat ex sequenti capite.

Præterea rex Anglorū Adulphus, qui ex primæua origine sicut & cæteri veteres reges Angliȩ (vt supra in Procemio dixi) Germanus erat, quiq; primum totius Angliæ obtinuit monarchiam, deuotionis causa venit Romam, & corā Leone papa 5. sancto Petro tributum, quod vsque hodie in Anglia soluitur, scilicet de vnaquaque domo in Anglia nummum argēteum per annum obtulit: per hoc subditos sui regni ecclesiæ Romanæ quodammodò submittendo vt in speculo historiali lib. 25. ca. 36. & in Martini chronica continentur. In c. 7. ibi continetur. Innocen. tamen de hoc tributo loquens notat ext. depostul. pla. c. fi. quòd Anglici reddunt ecclesiæ Romanȩ tot denarios quot sunt capita: cuius dicto, cùm papa fuit, in hoc magis credendum videtur: & de præstatione denariorum huiusmodi fit mentio ext. de censi. c. ea quæ vt ex prima glo. patet ibidem. Præmissæ itaque submissiones ac rogationes prædictos principes erga Romanam eccle

clesiam zelum feruidum Christianæ religionis habuisse declarant.

De renunciationibus priuilegiorum à Romana ecclesia ueteribus Germanis principibus concessorum per eosdem factis.

CAPVT VIII.

Religiosæ mentis affectus veterum principum Germanorum, quem erga Romanam ecclesiam habuerunt, non solùm ex præhabitis in quatuor proximè præcedentibus capitulis, sed etiam ex priuilegiorum ab eadem ecclesia ipsis concessorum pijs renunciationibus, liquido sciri potest. Nam Carolus Magnus habebat ab Hadriano papa primo & sancta synodo episcoporum Romæ celebrata, ex priuilegio potestatem eligendi seu ordinandi sedem apostolicam, vt patet 63. di. Hadrianus 2. Huic priuilegio Ludouicus primus eius filius renunciauit. Concessit enim quod electus in papā à Romanis absque ambiguitate ac cō-

traditione qualibet consecretur: q; que post consecrationē per papam ad ipsum & ad suos successores reges Frācorum nuncij dirigantur, qui inter Romanum pontificem, & eum, suosque successores charitatem & amicitiam socient, vt hæc omnia patent ex canone 63. di. Ego Ludouicus. Item simile priuilegium de sede apostolica ordinanda à Leone papa 8, cum clero & populo Romano concessum habuit Otho primus, & sui successores, vt patet 63. di. c. in synodo, quod priuilegiū prędictus Leo eidem Othoni (vt refert chronica Martini) concessit propter malitiam Romanorum, qui suos sedi apostolicæ intrudebant. Huic etiā priuilegio imperatores successores eiusdem Othonis renunciauerūt religioso mētis affectu: secundū quod dicit Gratianus 63. distinct. in . §. verum. & ad hoc fa. e. distinct. nullus. Licet autem imperatores Romanorum antè tempora Caroli Magni, siue ex priuilegio eccle-

ecclesiæ Romanæ, siue ex more habuerint dispositionem sedis apostolicę, in tantum quòd post electionem Romani pontificis, decretum electionis papę præsentabatur imperatoribus, & posteà cum eorum conscientia & iussione ordinatio Romani pontificis procedebat, vt patet in canone 63. di. Agatho: non tamen reperi in aliquibus historijs, chronicis, vel canonibus illos imperatores huic priuilegio seu mori renunciasse: sed reperio, quòd quidã imperator pecuniam, quæ erat dari solita imperatoribus in ordinatione Romani pontificis, remittebat: vt patet in p̃dicto canone Agatho, qui sumptus est ex gestis Romanorum pontificum, vt in superscriptione ipsius canonis cõtinetur. Vnde satis apparet ex his nostros imperatores Germanos maiorẽ erga Romanam ecclesiam in huiusmodi priuilegiorũ renunciationib. zelum alijs Romanorum imperatoribus habuisse. Item Otho primus & sui successores, habuerũt ex priuilegio ecclesiæ

Romanæ inuestituras archiepiscoporum & episcoporum per omnes mūdi prouincias, ita quòd archiepiscopi & episcopi non consecrabantur absque inuestituris ipsius & suorum successorum regum & imperatorum, vt patet in prædicto canone, in synodo. Quod etiam priuilegium priùs habuerat Carolus Magnus ab eadem ecclesia, vt patet in præallegato canone, Hadrianus. Has inuestituras seu potestatem inuestiendi imperator Heinricus quintus, sub anno dñi 1122. in manus episcopi Hostiensis legati tūc ecclesiæ Romanę vice ac nomine Calixti papæ ac eiusdem ecclesiæ renunciationem recipientis, VVormatiæ resignauit, vt in historia Francorum pleniùs continetur. Licet autem in hoc, quòd idem imperator Heinricus antè prædictam resignationem cum Paschali secundo, & prędicto Calixto Romanis pontificib, super inuestituris huiusmodi pluribus annis (vt prædicta historia & aliæ etiā chronicæ referunt) dissensiones mul-

tas

tas habuit, culpabilis fuerit ex eo quòd Gregorius papa ſeptimus tempore imperatoris Heinrici quarti patris dicti Heinrici, & etiam prædictus Paſchalis tẽpore ſuo inueſtituras epiſcopatuum, abbatiarũ per laicos fieri prohibuerũt canonicis inſtitutis, quæ habentur 16. q. 7. Si quis deinceps. c. quoniam ſi quis clericus .&.c.conſtitutiones: puto tamen, quòd reſignatio huiuſmodi preſertim quoad inueſtituras archiepiſcoporum & epiſcoporum, eccleſiarum & abbatum monaſteriorum Germaniæ, ſit eiuſdem Heinrici quinti deuotioni, quam erga Romanam eccleſiam habuit, aſcribenda: ex eo maximè, quia omnes prædeceſſores ſui, reges & imperatores, non tam virtute dicti priuilegij, quã ex hoc, quòd erant vt plurimum patroni ſeu dotatores eccleſiarum cathedralium, & maiorum monaſteriorum Germaniæ, inueſtituras epiſcopatuum & abbatiarum in ipſis Germaniæ partibus uſque ad tempora eiuſdem Heinrici (vt apparet in hiſtoria

Francorum & ex alijs chronicis) facere consueuerũt. Nec erat hoc nouũ apud ipsos tantum: nam & reges Hungariæ vsque ad tempora prædicti Paschalis (vt refert chronica Martini) & reges Burgundiæ (vt refert historia Francorum sub gestis Heinrici secundi) ac etiam reges Angliæ (prout dominus Eduardus rex Angliæ asserit in epistola sua domino papæ Clementi sexto, sub anno domini 1343. directa) Idipsum in suis regnis facere consueuerunt Reges quoque Hispaniæ, olim episcopos ecclesiarum Hispaniæ de episcoporum consilio eligebant, vt patet in canone 63. di. cum longè. Reges etiam Angliæ tempore vacationis ecclesiarum cathedralium & maiorum ecclesiarum Angliæ & Normanniæ, præbendas ipsarum in quibusdam ex eis conferre solebant, quia rex Angliæ est patronus earum, & habent ab eo magna feuda. vnde ratione iuris patronatus, vel ratione feudorum seu regalium eas confert, vt no. archi. 10. di. imperium. Ex

quibus

quibus omnibus ſatis conijcitur, prædictum Heinricum imperatorem inueſtituras huiuſmodi, ex religioſo mentis affectu, quo Romanam zelatus eccleſiam, eiuſdem inſtitutis circa prędictas inueſtituras factis obedire voluit, humiliter reſignaſſe. Patet igitur ex omnibus renunciationibus præmiſſis, Germanos principes memoratos Chriſtianę religionis zelũ præcipuũ habuiſſe.

De conſtructionibus, & reparationibus multarũ eccleſiarum, & monaſteriorum, ac de diuerſis donationibus, priuilegiorumq́; conceſſionibus, eccleſijs & monaſterijs, per ueteres Germanos principes factis.

CAPVT IX.

QVia religioſi principis eſt, eccleſias contritas & conſciſſas reſtaurare, nouaſq́ue ædificare, vt dicit canon 96. di. c. vl. iõ de conſtructionibus & reparationibus eccleſiarum & monaſteriorum, nec non de donationibus

Religioſi principis eſt, ædes ſacras ædificare ac reſtaurare.

nibus

nibus & priuilegiorum concessionibus ecclesijs & monasterijs per veteres Germanos principes pro augmento diuini cultus factis ex innumeris summatim pauca perstringam. Licet autem historiæ seu chronicę varias constructiones & reparationes ecclesiarũ & monasteriorum, nec non grandes donationes priuilegiorumq; concessiones per veteres principes Germanos, & præcipuè Pipinum, & Carolomannum fratrem eius, ac Carolũ Magnum filium Pipini, Ludouicumque ipsius Caroli Magni filium, ecclesijs & monasterijs in Germania, & Gallia, cæterisque prouincijs tunc regno Francorum subiectis, factas referant: huius tamen rei veritas plus ex priuilegijs & instrumentis ecclesijs & monasterijs per eosdem principes concessis, necnon ex quibusdam scriptis (quæ adhuc in multis Ecclesijs & monasterijs dictarum prouinciarum habentur) quã ex quibuscunque historijs vel chronicis poterit apparêre: veraciter ex his

quæ

quæ legi & audiui existimans, quòd quatuor principes præfati plures ecclesias monasteriaque in Germania & Gallia construxerunt, dotauerunt, ac etiam ditauerunt, quàm omnes reges Francorum, qui à tempore Clodouei primi Christiani regis Francorum, vsque ad tempora prædicti Pipini regnũ huiusmodi tenuerunt: quodque in toto antiquo Francorum regno, vix sit ecclesiam collegiatam vel monasterium, quod prædictorum principum fuerit temporibus, reperire, quod non sit per eos, vel per aliquem ex ipsis aliquarum possessionum largitionibus, seu priuilegiorum concessionibus honoratum. Inter alia verò quæ præfatus Carolus Magnus pro diuini cultus augmento fecisse dinoscitur, specialiter est ipsius laudibus asscribendum, ac veneranda memoria recensendum, quod sub anno domini 781. in Saxoniam veniens, eandem in 8. episcopatus Bremens. Halberstatens. Hildesheimens. Verdens. Padeburnens. Mindens.

Episcopatuũ Bremẽ. Halberstatẽs. Hildesheimens. Verdens. Padebornens. Mindens.

Monaſterienſ. & Oſnaburgenſ. diuiſit, & terminos dictis Epiſcopatib. conſtituit. Ludouicus verò imperator eius filius, Hammaburgenſ. ciuitatem Trãſ claniorum metropolim, ſub anno domini 832. omnibus Barbaris nationibus Danorum, Sueuorum, Sclauorũ, & alijs in circuitu populis, ſtatuit: eidemque cathedræ ſanctum Anſgariũ primũ epiſcopum ordinari fecit: prout hæc in hiſtoria Francorum pleniùs continentur. Refert etiam eadem hiſtoria de Carolo Magno, quòd vbicũque in toto ſuo regno reperit ædes ſacras vetuſtate collapſus, põtificibus & abbatibus, ad quorũ curã pertinebant, eaſdem reparari mandauit, & per legatos ſuos vt mandata perficerent ſolicitudinem adhibebat. Idem inſuper Carolus ante mortem ſuam, vocatis eccleſiarum prælatis, quos habere potuit, omnes ſuos theſauros eis tradidit per eccleſias diuidendos, vt in Martini chronica continetur. Item imperator Carolus ſecundus, prædicti Ludo uici

Monaſterienſ & Oſnaburgẽſ. initia.

S. Anſgar. 1. epiſcop' Hamburg.

uici filius, cogonimine Caluus,in diuersis per Franciã locis ecclesias sanctorũ construxit,& cõstructas vetustate collapsas reparari fecit,vt in speculo histo riali li.25.cap.43.& in Martini chronica cõtinetur.Itẽ Heinricus primus(vt refert historia Francorũ) regni sui tem pore incepit ecclesias pro remedio ani mæ suæ deuoto animo fabricare. Itẽ Otho primus,eiusdem Heinrici filius, Magdeburgẽs.archiepiscopalẽ,Brãdẽburgens.Mersebürgensem, Citẽsem,& Misnẽs.episcopales cõstruxit ecclesias, exceptis diuersis monasterijs virorũ & mulierũ in Saxonia & Sclauonia per eum constructis,vt in historia Francorum pleniùs continetur. Idem etiã Otho,Daniam seu Datiam Cismarinã tributo subijciens,eam sub anno domi ni 852. in tres episcopatus diuisit, & Hamalburgens. episcopatui prędicto subiecit.vt refert historia Francorũ, in qua nomina locorũ,in quib.episcopatus huiusmodi constituti fuerãt describuntur. Itẽ in ciuitate Aldenburh in

Episcopatuũ Magdeburgẽs. Brãdeburgens. Merseburgẽs. Citens. Misnens. prima initia.

Sclauonia ſita fecit epiſcopatum Hãmelburgum metropolim, eò quod vicinior illi eccleſiæ quàm Magdeburg eſſet: eundem epiſcopatum ſubijciens, vt in eadem hiſtoria continetur. Idem etiam Otho ſub anno domini 873. pro remedio aĩæ ſuæ tradit Deo & Eccleſiæ Magdeburgẽſi in prędijs, in libris, cæteroque apparatu regio, ineffabilia munera: ea ſcripturarum traditione, ac imperatricis & filij ſui collaudatione, ſub omnium præſentium teſtimonio confirmando, vt in hiſtoria Francorũ continetur. Item Otho ſecundus, eiuſdem Othonis filius, locum Minelene, vbi pater eius iã dict⁹ obijt, & decimas ibidem, quæ ad monaſteriũ Herſfelt pertinebant, iuſto permutationis titulo conquiſiuit, ac in eodem loco congregatis monachis, rebuſque neceſſarijs datis, liberam fecit abbatiam, apoſtolicæ ſedis priuilegio accedente. Merſeburgenſẽ quoque epiſcopatum largiflua pietate reſpexit: donans eidẽ ciuitatem Merſenburgenſem cum ſuis iuri-

Otho. 2. imp donationes.

iuribus & iurisdictionibus, ac multas villas, forestamque inter Salam & Muldam fluuios, quæ omnia scriptis manu propria roborans cõfirmauit: vt in historia Francorum pleniùs cõtinentur. Item imperator Heinricus secũdus, episcopatũ ecclesiæ Merseburgensẽ per Gizelerum quondam eiusdem ecclesię episcopum, dum per Othonem secundum sub anno domini 981. ad archiepiscopatum Magdeburgensẽ promoueretur, possessionibus & bonis Merseburgensis ecclesiæ in Magdeburgensẽ partim, & in Citensem & Misnensẽ ecclesias per dictum Gizelerum translatis, penitus destructum ex integro in ædificijs, ministrantibus, possessionibus, & ornamentis ecclesiasticis ad antiquum episcopalis dignitatis statũ, & honorem pristinum, sub anno domini 1004. studuit reformare. Idem etiã Heinricus sub anno domini 1006. episcopatum Bambergensem in honore sanctorũ Petri & Pauli apostolorum principis & Georgij martyris constituit: Bãbergẽs. ecclesia erigitur.

tuit: Locumq; ipſum prædiorū diuitijs & omnium ornatus decore (vt in præſentiarum cernitur) copioſiſſimè ditauit: in meridiana quoq; ciuitatis partę eccleſiam in honore ſancti Stephani prothomartyris ſub ordine canonicorum, ex aquilonari verò parte monaſterium ſub monachali regula ſancti Benedicti conſtruxit, alijs quoque ſanctorum locis per regni latitudinem nō minus, prout opus erat, largitatem ſuæ munificentiæ impertiuit: quædam dilapſa in melius reformando, quibuſdā locis quæ pro ſuſtentatione miniſtrantium in eiſdem minus ſuppetebant, poſſeſſiones & prędia largiendo: prout hæc in hiſtoria Francorum, & in Euſebij, Gotfridi, & Martini chronicis, ac etiam in eiuſdē ſancti Heinrici vita ſeu legenda pleniùs continentur. Idem etiam imperator Heinricus (vt refert hiſtoria Francorum) in Italia exiſtens epiſcopatum in Bobia ciuitate, ſub anno domini 1014. cum licentia & conſilio prouincialium epiſcoporum conſtruxit.

Bobia conſtruitur.

ſtruxit. Item imperator Conradus ſecundus, natione Francus, conſtruxit monaſterium monachorum in caſtro ſuo Limpurg, prædiorumque copia illud ditauit: epiſcopatum quoq; Spirēſem prouehere ſtatuēs, ſed viuēdi meta eousq; nō pertingens, filio ſuo imperatori Heinrico tertio ſuę voluntatis implendæ commiſit effectum, quem ipſe magnificè incepit, ſed filius eius imperator Heinricus quartus magnificētius adimpleuit. Item præfatus Heinricus tertius, dicti Conradi filius, duas congregationes Deo militantium in Goſlaria inſtituit, vt in Francorum hiſtoria continetur. Plures inſuper alij reges ſeu imperatores Germani tam prædeceſſores quàm etiam ſucceſſores prædictorum principum, multas alias eccleſias diuerſaq; monaſteria fundauerunt, ac largis poſſeſſionibus ditauerunt, varijſque priuilegiorū poſſeſſionib. extulerunt, prout ex inſtrumentis ſeu priuilegijs eorundē, nec nō ex ſcripturis alijs, quæ in pluribus eccleſijs &

Monaſteriū in Limpurg conſtruitur.

monasterijs adhuc habentur liquidò poterit apparere. Licet autem in instau rationibus dictorum Episcopatuum historia Francorum, & ceteræ chronicæ auctoritatem ecclesiæ Romanæ (ad quam id pertinet, vt patet 16.q.1.præcipimus) interuenisse non referant, piè tamen credendum est, quòd præfati principes de auctoritate ipsius ecclesiæ quam (vt ex superioribus patet) maximo venerabantur affectu, hoc fecerũt & assensu. Ex his igitur constructionibus, dotationibus, & restaurationibus ecclesiarum, & monasteriorum, donationibusque seu priuilegiorum concessionibus eisdem ecclesijs & monasterijs pro augmento diuini cultus magnificè factis, clarè patet principes antedictos Christianæ religionis zelum præcipuum habuisse.

DE

De priuilegijs pro libertate ecclesiastica muniendis, clero per veteres principes Germanos concessis, & de specialibus honoribus, quibus clerum præsertim in Germania extulerunt.

CAPVT X.

CVm religiosi principis sit honorare sacerdotes Dei, vt patet 96. di. c. vlt. & 11. q. 1. sacerdotibus: nomine autem sacerdotum omnes clerici continẽtur, vt patet ext. de coha. cle. & muli. c. 2. in glo. Ideo consequenter videndũ est, qualiter veteres Germani principes per suas leges ecclesiasticam libertatem cleri specialibus auxerunt priuilegijs, clerumque præsertim in Germaniæ partibus præcipuis honoribus extulerunt. Circa hoc autem est sciendũ quòd Theodosius imperator legem ꝓmulgauit, qua cauetur, quòd quicunq; causam habens siue fuerit actor siue reus poterit in quacunque litis parte iudicium episcopi diocesani eligere, etiã parte altera refragante, nec illius electi episcopi sententia poterit retractari,

Religiosi principis est honorare sacerdotes Dei.

Priuilegiũ clero concessum per Theodosiũ imp.

 quod-

summa de inminu.eccle.§.in quãtum, sub.§. sed nec illa immunitas. ver.nec credendum est,& sequentibus. Item imperator Fridericus secundus, in fauorẽ libertatis ecclesiasticæ statuit,qđ nullus personam ecclesiasticam in criminali vel ciuili causa trahere ad iudiciũ seculare præsumat, quód si fecerit, actor à suo iure cadat, iudicatumq; nõ tenet,&iudex sit extunc iudicandi potestate priuatus,si quis etiam iudex secularis clericis vel personis ecclesiasticis iusticiam denegauerit tertio requisitus suam iurisdictionem amittat.Hæc patét in autẽtica, statuimus signata,in l.omnes.C.de epi.& cle.quæ est sumpta de prædicti Friderici constitutiõe, ad decus &decorẽ.§.statuimus de statu & consue.con.liber.eccle.edi. coll. 10. Itẽ statuit,ꝙ nulla cõmunitas,ꝑsona publica,vel priuata collectas seu exactiões angarias seu ꝑangarias ecclesijs, seu alijs pijs locis imponãt, aut inuadere ecclesiastica bona ꝑsumãt, ꝙ si fecerint,&requisiti ab ecclesia,vel ab imperio

Constitutiones Friderici. 2. imp. pro libertate ecclesiastica.

rio emendare contemſerint, triplum refundant, Bãno imperiali ſubiaceant, quod abſque ſatisfactione debita nullatenus remittatur, in autentica. Itẽ nulla ſignata. C. de epiſcopi & cle. in l. 2. & ſumpta eſt ex dicta conſtitutione. §. Item nulla. Item ſtatuit idẽ Fridericus, quòd quæcunque comitas, vel perſona in excommunicatione per annum propter libertatem eccleſiæ factam perſtiterit, ipſo iure imperiali Bãno ſubiaceat: à quo nullatenus liberetur, niſi priùs ab eccleſia beneficio abſolutionis obtento, vt in autentica, itẽ quæcunque ſignata. C. de epiſcopi. & cle. in l. quicunque, & ſumpta eſt ex prædicta conſtitutione, ad decus. §. Item quicunque. Item ſtatuit, omnia ſtatuta & conſuetudines contra libertates eccleſiæ eorumque perſonas inducta, caſſa & irrita nunciari, ipſaque de capitularibus penitùs amoueri, & de cætero ſimilia attẽtata ipſo iure nõ valere decernit, & nihilominus pœnæ ſtatutæ in legibus imminebunt: & ſi

per

per annum huius constitutionis aliqui inuenti fuerint contemptores, bona eorum per totum imperium impunè potuerint ab omnibus occupari: vt in autem, cassa & irrita, quæ est signata. C. de sacro sanc. ecclesi. & in l. priuilegia, & sumpta est ex prædicta constitutione, ad decus, in principio. Item statuit prędictus Fridericus in eadem constitutione in principio, quòd potestates, consules, & omnes statutarij, & scriptores statutorum huiusmodi, & consiliarij ipsorum locorum, & qui secundum statuta vel consuetudines memoratas iudicauerit, sint infames ipso iure, ipsorumque sententias & actus alios illegitimos statuit non tenere. Licet autem prisci Romanorum imperatores, qui antè tempora translationis imperij de Græcis in Germanos in personam Caroli Magni factæ, Romano imperio præfuerant, clerum & ecclesias per suas leges multis priuilegijs libertarint: vt patet. C. de episcopi. & cle. quasi per totũ. &. C. de sarrosanc. eccle.

eccle.quaſi per totũ,& in aut.de ſanct. epiſ.per totum.colla.9.quorum aliqua etiam ponuntur in ſacris canonib.16. q.1.generaliter.ver.iuxta & ver.placet. & 23.q.8.vniuerſos &c.ſancimus : eadem tamen priuilegia nequaquã adæquari poſſunt priuilegijs antedictis: vt patere poteſt vnicuiq; leges eorundẽ priſcorum imperatorum diligentius intuenti. Quòd autem veteres Germani principes, clerum in Germania vltra præmiſſa priuilegia ſpecialibus extulerint honoribus,ex eo potiſſimè oſtẽdi poteſt,quòd Mogũt.Treueñ.& Colonienſis eccleſiarum archiepiſcopi, omnib. priuilegijs, conſuetudinib. & ſingularibus honorib.quibus cæteri principes ſæculares in electiõe regis ſeu imperatoris Romanorum ius habentes, qui præ cæteris Germaniæ principibus multis ſpecialibus priuilegijs conſuetudinibus & honoribus ſunt muniti, perfrui ac gaudere noſcuntur.

Achiepiſcopi.

Omnes quoque alij archiepiſcopi & epiſco•

episcopi ecclesiarum, & abbates mona Episcopi.
steriorum Germaniæ, à regno & impe Abbates.
rio regalia tenentium, eisdem priuile-
gijs iuribus & honoribus perfruuntur,
quibus cæteri principes seculares Ger-
maniæ in electione prædicta ius nõ ha
bentes cõmuniter ꝑfrui cõsueuerunt.
Insuper clerici tam à principibus, quã Clerici.
ab alijs laicis in Germaniæ Galliæ ac
Angliæ prouincijs, quorum reges (vt
dixi supra in Procemio) Germani exti-
terant, in maiori reuerentia & honore
ab antiquo vsque ad præsens tempus,
quàm in cæteris mundi partibus, fuis-
se ac esse habiti referuntur. Ex præmis-
sis igitur & alijs innumeris, q̃ circa hoc
referri possunt, satis patet, quòd vete-
res principes Germani, zelũ præcipu-
um erga diuinum habentes officiũ (ad
quod clerici sunt specialiter mancipati
vt patet 12. q.2. duo sunt, & de eta &
qualitate. c. vt hi qui in clement) ec-
clesiasticam libertatem cleri specia-
libus priuilegijs augere curarũt, ipsum
que clerum præcipuis in Germaniæ
par-

partibus honoribus extulerunt. Ex quo ſpecialiter patet, eoſdem principes zelum Chriſtianæ religionis præcipuum habuiſſe.

De diuerſis concilijs ſuper ſtatu & neceßitatibus cleri & eccleſiarum, per deuotam veterum principum Germanorum procurationem habitis, ac de ſtatutis per quoſdam ipſorum ad legem eccleſiaſticam pertinentibus promulgatis.

CAPVT XI.

Attendentes prouidè veteres Germani principes, quòd pro neceſſitatibus & ſtatu eccleſiarum ac monaſteriorum, expediebat frequenter Epiſcoporum concilia conuocari: diuerſa Epiſcoporum concilia congregari, ac in eis multa ſtatuta fieri ſalubriter ordinarunt. Quidam etiam ipſorum multa ſtatuta ad legem eccleſiaſticam pertinentia ediderunt. Legitur nanque in hiſtoria Francorũ, quòd iuſſu Caroli Magni plura in regno Francorum fuerunt ab Epiſcopis concilia celebrata.

Iuſſu Caroli Mag. plura in regno Frãco. celebratã cõcilia.

Quo-

Quorum vnum fuit Maguntñ, cui Richolfus Maguntiñ. & Hildebaldus Coloniensis archiepiscopi præsiderunt: Alterum Remis: Tertium Thuronis: Quartum Cabilonæ: Quintum Arclatæ: ac constitutiones in singulis factæ, fuerunt ab eodem Carolo cõfirmatæ. Idem Carolus Magnus sub anno domini 794. in Frankenfurt magnam synodum Episcoporum Germanorum, Gallorum, & Italorum (cui etiam affuerunt legati sedis apostolicæ) cõgregauit: vbi inter alia, hæresis cuiusdam episcopi Felicis, qui Christũ, secundum quòd est homo, adoptiuum Dei filium esse dicebat, tertio est condemnata, vt in Francorũ historia, & chronica Eusebij pleniùs continetur. Idem etiam Carolus in ciuitate compostellana constituit Episcoporum cõcilium. vbi amore B. Iacobi apostoli, instituit, vt oẽs reges, & præsules, seu principes Christiani, Hispaniæ ac Gallicię, episcopo Cõpostellanæ ecclesiæ obedirẽt: pcipiẽs vt vnusquisq; possessor vnius domus toti

Synodus fräckfordeñ.

De cõcilio Cõpostellano.

us Hiſpaniæ & Gallicię 4.nummos ex debito annuatim ecclesiæ Cõpoſtellanæ ſolueret, ſicq; ab omni eſſent liberi ſeruitute: conſtituens, vt virgæ paſtorales, epiſcopales, & coronæ regales per manus Cõpoſtellani epiſcopi ad honorem S.Iacobi præbeãtur: prout hęc in ſpe.hi.li.25.c.17.latius continentur.

De concilio apud eccleſiam ſancti Dionyſij.

Poſthæc etiam dictus Carolus congregauit cõciliũ apud eccleſiã S. Dionyſij ordinis S.Benedicti, vbi omnẽ Franciam Gallicam eccleſiæ Sancti Dionyſij ſubiecit, præcipiens vt eidem eccleſię vnuſquiſq; poſſeſſor vnius domus totius Gallicæ Francię 4. nũmos annuatim ad ędificandam ipſam eccleſiam daret: & ſeruos qui hos nummos libenter ſoluerent manumiſit, vt in prędicto li. ca.22.pleniùs continetur. Item imp.

Conciliũ Aquiſgranenſe.

Ludouicus filius eiuſdem Caroli, conſenſu Stephani papæ tertij, Aquiſgrani ſub anno dñi 816.magnam Epiſcoporũ ſynodũ congregauit, in qua liber canonicorũ regulam cõtinẽs ex dictis Aug. Gregorij, & aliorũ ſanctorũ patrũ excerptus, eiuſque ordinatione compo-

ſitus obſeruari mandatur, vt in ſpeculo hiſtoriali li. 25. cap. 26. & in hiſtoria Frácorum plenius continetur: & hic liber qui regula canonicorum dicitur, in ecclesia Herbipolenſi habetur, ipſumque puto in cęteris eccleſijs cathedralibus Germaniæ reperiri. Ipſius deniq; tempore ab Epiſcopis & clericis (vt in lib. & capl'o prædictis legitur) baltea gemmis culta, & cinguli auro texti, ac exquiſitæ veſtes, & alia ornamenta ſecularia deponi cœperunt. Tépore etiam eiuſdem Ludouici, ſub anno domini 819. conuentus Epiſcoporum Aquiſgrani habitus eſt, in quo multa de eccleſiarũ ſtatu tractata ſunt, cõſtitutionibus inſuper priùs factis, capitula quædam neceſſaria præſertim, & vſus monachorum regularium ſunt adiecta: prout in hiſtoria Francorum, & in ſpeculo hiſtoriali l. & ca. prædictis pleniùs continetur. Plura inſuper ſtatuta Carolus Magnus, & idem filius eius Ludouicus ad eccleſiaſticam legem pertinentia édiderunt: quæ Ariſegiſus abbas Lobiẽſis

Regula canonicorũ.

Ariſegiſus abbas.

in duob.libellis digessit, vt patet ĩ spe· histor.l.25.c.33.& ex statutis huiusmodi quędam sacris canonib. reperiũtur inserta,vt 19.di.in memoriam.63.di.sacrorum.16.q.1.quia iuxta,cum similib. quod patet ex suprascriptione canonũ prędictorum. De statuto etiam quodam prędicti Ludouici fit mentio in textu canonis.23.q.vlti.ca.2. Item Lotharius imperator filius prędicti Ludouici etiam statuta quędam ad legẽ ecclesiasticam pertinentia fecit,quę Leo papa quartus profitetur obseruare se velle,vt patet.10.di.de capĩs.Plures etiam imperatores subsequentes Germani statuta ad legem ecclesiasticã ꝑtinentia fecerunt:vt patet 63. di. vt nullus.in suprascriptione & extra de iuracalum.ca.primo.cum similibus. Item Ludouicus rex totius Germanię,filius prędicti Ludouici, apud Moguntiam sub anno dñi 848. habuit concilium, vbi quidam nomine Gotschalcus hęreticus est conuictus. Tẽpore insuper eiusdẽ Ludouici habitum est conciliũ Mogun-

Statuta Lotharij imp.

Conciliũ Moguntinũ sub Ludouico

Mogunciæ, ſub anno domini 852. de diuerſis quæſtionibus, præſidente Rabano Archiepiſcopo cũ omnibus epiſcopis orientalis Franciæ, Bauariæ, atque Saxoniæ: hæc in hiſtoria Francorum pleniùs continetur. Item ſub imperatore Arnulpho in villa Triburij celebrata eſt magna ſynodus Epiſcoporum, ſub anno domini 894. vbi plurima decreta ſcripta ſuper ſtatu ſanctę ecclesiæ roborarunt, vt in Francorum hiſtoria continetur. Item Otto primus & quidam Ludouicus rex Frãciæ Gallicæ affuerunt concilio ſub anno domini 948. in Ingelheim habito, præſidente Marino epiſcopo ecclesiæ Romanæ legato: in quo multa ſuper vtilitate rerum eccleſiaſticarum diſcuſſa fuerunt. Idem etiam Otto ſub anno domini 947. cum Iohanne papa 6. in ciuitate Rauenna plurimos de Italia, & Romania epiſcopos adunauit, & habita ſynodo, multa pro vtilitate ſanctę eccleſiæ adinuenit, vt in Frãcorũ hiſt. cõtinetur Item Heinricus ſecũdus, ſub anno dñi

Synodus Triburij celebrata.

Conciliũ ĩ Ingelheim habitũ.

Synodus Rauẽnenſis.

Millesimo septimo, magnum concilium Episcoporum pro obtinendo circa institutionem episcopatus Bamburgẽsis, consensu Archiepiscopi Moguntinens. & aliorum Episcoporum prouincialiũ, & specialiter Episcopi Herbipol. in cuius diœcesi: idẽ locus constitutus fuerat, in oppido Frankẽfurt cõgregauit: vt in hist. Francorũ, & in vita seu legenda ipsius plenius cõtinetur. Item sub anno dñi 1005. in loco qui dicitur Tortmont, habita est magna synodus Episcoporũ, vbi Heinricus prædictus Episcopis & omnib. p̃sẽtib. plurima ecclesiæ inconueniẽtia communi eorum consilio deinceps statuit prohiberi, & optimæ nouæ institutiones decre . vt quãdo ipsum Heinricũ, vel Kunegundim eius coniugẽ, seu aliquẽ ex Archiepiscopis, & alijs principib. in dicto concilio præsentibus mori contingeret, tã per missarũ celebrationes q̃ p pauperũ refectiões ac erogatiões pecuniarias grauis posset peccatorũ sarcina releuari: prout hęc in hist. Francorũ latiùs cõ tinen-

Conciliũ Francfordiense sub Heinrico 2. imp.

Synodus in Tortmont.

tinetur. Item ſub anno domini 1036. præſidente imperatore Conrado ſecũdo habita eſt ſynodus ſeu concilium epiſcoporum in villa Triburij, vbi multa priora ſunt renouata decreta, & quædam alia neceſſaria eccleſiæ conſtituta, vt in hiſtoria Francorum pleniùs continetur. Item generale concilium apud Mogũtiam Leone papa 10. & imperatore Heinrico tertio præſidentibus habitum eſt, ſub anno 1051. in quo multa ad vtilitatẽ eccleſię ſunt ſancita ſtatuta: vt in hiſtoria Francorum pleniùs cõtinetur. Item Lotharius ſecundus, ſub anno domini 1130. in VVirtzburg epiſcoporum concilium, cui affuit Archiepiſcopus Rauẽnæ legatus Romanæ eccleſiæ, congregauit: vbi Innocẽtius papa ſecundus, q. Petro Leoni in electione præualuit, à prædicto Lothario & omnibus ibi congregatis eligitur & cõfirmatur: vt in Francorũ hiſtoria continetur: quod tamen qualiter ſit intelligendum, in tractatu de iuribus regni & imperij cap. 12. ſcripſi. De ſtatu-

Conciliũ in villa Triburij ſub Conrado 2. imp.

Conciliũ Moguntiacum generale.

Conciliũ Herbipolẽſe.

tis autem in concilijs antedictis editis plurima tam in corpore decretorum, quàm etiam in compilatiõe Gregoriana decretalium continentur: prout ex supraſcriptione multorũ capitulorũ in eis contentorũ apparêre poterit cuilibet intuenti, Vt aũt ea, quę circa cõgregationem huiuſmodi conciliorum per prædictos principes facta ſunt, canonicis non obuient inſtitutis: intelligo quòd præmiſſa, & alia per eos ordinata concilia, de Romanæ eccleſiæ ſi generalia fuerant, ſin autem prouincialia, de metropolitani auctoritate facta fuiſſe. Concilia enim generalia ſine auctoritate eccleſiæ Romanæ facere non licet, vt 17. di. c. 1. & c. nec licuit. & quaſi per totum. Prouincialia verò niſi auctoritate metropolitani fieri nõ licet: vt 18. di. c. 1. & c. quoniam quidem.

Ratio celebrandi legitimè cõcilia generalia & prouincialia.

Quòd autem ſuperius dictum eſt Carolum Magnũ, & filium eius Ludouicum, & Lotharium ipſius Ludouici filium, & alios quoſdã imperatores ſubſequẽtes, multa ſtatuta ad legẽ eccleſiaſticam

asticam pertinēcia ædidisse: intelligo quòd eadem statuta fuerunt à Romana ecclesia confirmata. Nam aliter Laicus quamuis religiosus potestatem de rebus ecclesiasticis statuendi seu ordinandi non habet, vt patet 96. di. bene quidem, & extra. de consti. ecclesia sanctæ Mariæ, & de re. eccle. non alie. c. vlti. cum si. Vel potest dici, quod speciale est in statutis imperatorum, quòd eorum statuta etiam rebus super ecclesiasticis ædita in quantum fauorem ecclesiasticum respiciunt valent: nisi sint per Romanā ecclesiam specialiter reprobata, vt not. hosti. extra de solu. c. vl. in magna glo. & in fine, & arch. post eum 10. di. c. lege. Ex prædictis igitur, & alijs concilijs per deuotissimam dictorum principum ordinationē habitis, ac statutis per quosdam ipsorum ad ecclesiasticam legem pertinentibus æditis, manifestè liquet eosdem principes zelum Christianę religionis non modicum habuisse.

De diligentia exacta quam ad habendum sanctorum reliquias, & ornamenta ecclesiastica ueteres Germani principes habuerunt.

CAPVT XII.

POstremò, vt ex his, q̄ in principibus seculi zelus Christianæ religionis exposcit, nihil veterib. Germanis principibus defuisse monstretur: sciendum est quòd ipsi ad habendum sanctorum reliquias & corpora ac ornamenta ecclesiastica, singularem quandam & exquisitam diligentiam adhibere curarunt. Nam Carolus Magnus, super occupatione terræ sanctæ à Sarracenis facta, legatis patriarchæ Hierosolymitani, & Constantini imperatoris Constantinopolitani receptis, eidem terræ sanctæ compatiens cum magno exercitu illuc peruenit: & cum recuperata eadem terra per Constantinopolim rediret, aurum, argentum, gēmasque preciosas à prædicto imperatore gratanter sibi exhibitas recipere renuit, solasq; dominicę passionis, & sancto-

Carolus Magnus quas reliquias Aqsgranū intulerit.

rum

rum reliquias postulauit. Præmisso itaque ieiunio & oratione, de corona Domini partem quæ tūc ipso cernēte floruit, & clauum vnum passionis, partemq; crucis dominicæ, sudariū Domini, Camisiam beatæ Mariæ virginis, Fasciam quę puerū Iesum in cunabulis texit, ac brachium sancti senis Simeonis recepit: quæ omnia multis miraculis comitantibus secū detulit, & Aquisgrani in basilicā sanctæ Marię quā construxerat recōdi fecit, vt in spe. hist. li. 25. cap. 5. & in chronica Martini plenius continetur. Item Aaron rex Persarum, qui excepta India totum penè tenebat orientem, Carolo Magno (inter cætera munera) etiam corpora sanctorum Cypriani martyris Cartaginē. episcopi, & Sperati episcopi, & caput Panthaleonis martyris transmisit: vt in prædicto libro ca. 2. pleinùs cōtinetur. Item monachus quidam sub anno domini 799. eidem Carolo ex parte patriarchæ Hierosolymitani multas reliquias attulit, vt in Francorum historia conti-

Aaron rex Persarum quas reliquias Carolo Magno imp. transmiserit.

Vt Carol' Mag. imp. ornauerit basilicã Aqſgranẽ.

continetur. Idem etiam Carolus basilicam prædictã Aquiſgrani ex auro & argento luminaribus, atq; ex ære ſolido cancellis & ianuis ornauit: ad cuiꝰ ſtructuram cũ colomnas marmoreas aliunde habere non poſſet, de Roma & Rauenna deuehi fecit: ſacrorumq; vaſorum ex auro & argento, veſtimentorumq; ſacerdotalium tantã in eadẽ baſilica copiam procurauit, vt in ſacrificijs celebrãdis, nec ianitorib. quidem (qui vltimi ordinis ſunt) priuato habitu miniſtrare neceſſe fuiſſet: vt in hiſtoria Francorum & chronica Euſebij continetur.

Carolus Caluus imp.

Item imperator Carolus ſecundus, cognomine Caluus: Ludouici primi filius, apud compendium, ſanctorum Cornelij & Cypriani reliquias attulit, in quarum aduentu reſponſorium, Ciues apoſtolorum (quod vſque nunc cantat eccleſia) cõpoſuit: vt in ſpeculo hiſto.li. 25.ca. 43. continetur.

Lotharius imp.

Item reliquiæ ſancti Hermetis martyris per imperatorem Lotharium Ludouici primi filium in Galli-

Galliam mittuntur, & apud Indã monasterium honorificè reconduntur, vt in prædicto libro spe. histo.36. cap. continetur. Item Hein ricus primus audito quòd Rudolphus rex Burgundionum (qui tribus annis in Italia regnauerat) dono acceperat à quodã comite Italiæ Samsone nomine, lanceam arte noua & figura elaboratam, quæ iuxta mediam spinam habuit vtrobique quasi fenestram, & in media spina cruces ex clauibus manibus & pedibus saluatoris nostri domini Iesu Christi affixis, & quæ fuisse Constantini Magni sanctæ Helenæ filij dicebatur: ad habendam hanc lanceã (vt erat totius religionis amator) dictum regem præmijs tentauit: quem sic emollire nequiens, regnum eius depopulari cædibus & incendijs minabatur. Quia verò munus, quod petebatur, illud erat ꝙ cælestibus terrena coniunxerat: Deus Rudolphi regis cor emolliuit iustoq; regi, iusta iustè petenti protinus tradidit. Quanto autem amore rex Heinri-

Heinricus 1. imp.

Heinricus eãdem ſacram lanceam dilexerit,id in multis rebus, tum in hoc maximè claruit, quòd huius datorem non ſolũ auri argentiq; muneribus,verùm etiam Alamaniç ſeu Sueuiç parte nõ minima honorauit: & hanc eſſe credimus, quæ ex tunc hodieq; in regum & imperatorum Romanorum ſolet cuſtodia permanere: hæc in hiſtoria Frãcorum, & chronica Euſebij ſic ſcripta leguntur. Refert tamen chronica Gotfridi,quoſdam dicere,eandem lanceã à Boſone rege prouinciæ per Othonem primum dicti Heinrici filium ad regnũ & imperium fuiſſe tranſlatam. Licet autem hiſtoria & chronica prædictæ referant,Heinricum regem in acquiſitione ſacrę lanceæ iuſtè feciſſe: id tamẽ quoad zelum duntaxat Chriſtianæ religionis(quem in hoc habuit) intelligo verum eſſe: non autem ſecundum conſcientiam iuſtè fecit. Præter enim naturali motus æquitate ait,quod motus cauſa geſtum eſt ratum nõ habeo, vt patet ff.quod me.cauſa.l.1, Et eſt ſi-

mile

mile huic quod legitur & n ot.32. q.7. c.offerebat.& de,cõ.di.3. perlatũ.Nec est putandũ quòd ferrũ huius lanceæ sit illud quo vnus militũ tẽpore passionis dñi nostri Iesu Christi sacrosanctũ latus eius aperuit. Nam hæc lancea capta ciuitate Antiochiæ per exercitum Christianorũ, ac deinde per Thurcos, Persas & alios Sarracenos obsessa, ibidẽ fuit in ecclesia sancti Petri sub anno domini 1098.per quendã rusticũ origine prouincialẽ, ex beati Andreæ apostoli reuelatione reperta. Dubitãtibus autem pluribus an esset lãcea Christi, quidam Bartholomæus noĩe, cui Christus in visu apparens de lancea significauerat, cum eadem ignem 13. pedum quẽ iussit fieri pertransiuit illæsus. Et sic Christianorum exercitus firmã in Christo & eius lancea gerens fiduciã, ad pugnandum cum hostibus signo salutari præeunte, intrepidè ad muros processit, ac de ipsis diuina succurrente clementia triũphauit. Hæc ex historia Frãcorũ, ac Gotfridi & Martini chroni-

De lancea domini.

chronicis ſunt collecta. Et iſtius lanceæ ferrum cum haſta VVilhelmus durandi ſe vidiſſe refert Pariſijs in capella regis Franciæ, vt patet in ſuo Rationali lib. 6. rubrica de ſabbato ſanctæ paſchæ. Item quidam rex Gallicæ Franciæ Carolus nomine, dicto Heinrico ad dilatandum regnum ſuper Lotharienſes tendente, manum præcioſi martyris Dionyſij auro & gemmis incluſam per legatum ſuum ſub anno domini 922. in pignus perpetui fœderis tranſmiſit: quod munus diuinum rex Heinricus cum gratiarum actione ſuſcipiens ſanctis reliquijs proſternitur, & eas ſumma deuotione deoſculãs veneratur: vt in hiſtoria Francorum & chronica Euſebij pleniùs continetur.

De manu Dionyſij martyris.

Idem etiam Heinricus (vt refert dicta Francorum hiſtoria) altare ſancti Viti in noua corbera auro & gemmis varijs mirificè adornauit. Prætereà quãtum zelum idem Heinricus pro conſeruãdis pariter & augendis ornamẽtis eccleſiaſticis habuerit ex eo patet, quòd

quòd cum ſuo, ac Ludouici tertij, & Conradi primi prædeceſſorum ſuorum temporibus Hungari tunc pagani (peccatis populi Germanici exigentibus) deuaſtare Germaniam cædibus rapinis & incendijs non ceſſarent, ipſe Heinricus cum eiſdem Hungaris Saxoniam cædibus rapinis & incēdijs ſub anno domini 924. percurrētibus, bellum gerere pro tunc cùm eis tutū fore non credēs, Treugas per 9. annos inire datis munerib. eſt coactus. Quibus finitis, conuocatis proceribus & populo ſub anno domini 933. eos inter alia ſic affatur. Hucuſque vos veſtroſque liberos ſpoliaui, & ærarium Hungarorum repleui: nunc templa ipſorumq; miniſtros vt ſpoliem cogor, nulla nobis alia pecunia remanente: conſulite vobis ipſis, & quid ſuper hac re ſit faciēdū eligite. Theſaurū diuinis officijs ſanctificatū tollā ne, & dabo ꝓ redemptione veſtra inimicis Dei? aut certè cultui diuino addā honorē, vt ab ipſo potiùs redimamur, qui verè no-

Hūgarorū impetus in Saxoniam.

 ſter

ſter creator & redẽptor exiſtit? Ad hęc populus vocibus in cælum leuatis, clamauit à Deo viuo & vero deſiderare ſe redimi, operã ſuam contra dictam gẽtem regi promittẽs. Poſtea rex ſub anno ſequenti eandem gentem ad depopulandam Saxoniam venientem bello vicit, & tributum, quod hoſtibus dare conſueuerat, diuino deputauit cultui, pauperũq; largitionibus conſtituit deſeruire: præmiſſa in hiſtoria Francorũ, & partim etiam in Euſebij chronica cõtinentur. Item Otto primus filius Heinrici prędicti, corpus ſancti Innocentij martyris à Rudolpho rege Gallicæ Franciæ dono accepit, quod ad ciuitatem Magdeburgen. per eũ, ob tuitionem totius patriæ conſtructam cum magno adduxit honore. Idem etiam Otto corpus ſancti Mauritij & quorundam ſociorum eius (quod ſub anno domini 961. per legatos eccleſiæ Romanæ & quoſdam epiſcopos ſibi delatũ extitit) Parthenopolim trãſmiſit: eodẽ quoq; die plurimorũ reliquiæ ſanctorum apoſtolorum ſcilicet,

Corpus S. Innocẽtij martyris.

Corpus S. Mauricij.

Parthenopolis, q̃ & Magdeb-

martyrium, atq; sanctarum virginũ regi Ottoni Ratispon. allatæ fuerũt. Itẽ sub anno domini 962. reliquię sanctorum martyrum Fabiani, Eustachij, Pãthaleõis, Hippoliti, Eugei, Minatis, Valentis, & corpus sanctæ Laurẽtiæ virginis, ab Ottone prædicto in Quidelmburg trãsmissę, ibidẽ religiosissimè sunt susceptæ. Itẽ sub anno dñi 963. corpus sancti Gerõcij per quendã episcopum de Italia est allatum, ipsoq; Ottone iubente in Magdeburg metropolim Saxoniæ est transmissum. Itẽ sub anno domini 965. idem Otto multa sanctorum corpora de Italia in Magdeburg per Dedonẽ capellanum trãsmisit: preciosum quoq; marmor cum auro & gẽmis sub eodẽ anno Magdeburg adduci, in omnibus quoq; columnarũ capitibus sanctorũ reliquias diligẽter includi præcepit: prout hæc omnia in historia Francorum plenius continentur. Item imperator Otto secundus, prædicti Ottonis filius, ossa beati Bartholomęi apostoli de ciuitate Beneuẽtana

Multorũ sanctorũ reliquiæ

S. Cerõci'.

per eum capta portari, & ea Romæ in insula Tyberis in ecclesia, quæ nũc vocatur sancti Bartholomæi, in concha quadam collocari fecit: & dum ea in terram suam per Tyberim in mare in eadem concha deducere cogitasset, eo morte præuento, preciosus thesaurus earundem reliquiarum ibidem (vt dicunt Romani) remansit: vt in Gotfridi & Martini chronicis continetur.

Ossa Bartholomęi Beneuẽto translata Romam.

In dicta etiã ecclesia (vt refert chronica Martini) brachiũ sancti Adelberti martyris & pontificis, quod secum duxit de Polonia collocauit. Item imperator Heinricus secundus partem de cruce, ac partem claui passionis dominicæ, multorumque sanctorum reliquias, quas de diuersis locis attulit, ac preciosa & varia ornamenta ecclesiastica (prout in præsentiarum cernitur) ecclesijs Bambergens. similiter etiã ecclesiæ Basilien. per eum instauratis donauit. Ex his igitur omnib. & alijs, quę de ipsis Germanis principib. circa hęc, scripta reperiuntur, euidenter patet eos-

Brachium S. Adelberti martyris & pont.

Henric' 2. imp. fac ras reliqas, & ornaméta ecclesiastica Bambergens. & Basiliens. ecclesijs donauit.

eoſdem zelũ Chriſtianæ religionis ardentiſſimũ habuiſſe. Licet autem veteres Germani principes, de fortitudine, liberalitate, multisq́ue alijs virtutũ meritis, dignè commendari ac laudũ præconijs poſſent extolli: de his tamẽ præmiſſa in ſupra ſcriptis 12. c. comprę henſa, quæ principalius zelum Chriſtianę religionis reſpiciunt, dixiſſe ſufficiat quo ad præſens.

De zelo Christianæ religionis quarundam ueterum reginarum seu imperatricum Germanarũ, ac de miraculis per merita quarundã ex eis factis, diuinisq; reuelationibus eisdem ostensis.

CAPVT XIII.

LIbet poſt pręmiſſa de zelo Chriſtianę religionis venerabilium matronarum, Mechtildis regis Heinrici primi, Editht, & Adelheidis Ottonis primi, & beatæ Kunegundis Heinrici ſecundi imperatorum Romanorũ coniugum, per ſanctiſſima earundem opera

cõprobato, quibuſdamq; miraculis per earũ merita factis, ac diuinis reuelationib. eiſdẽ oſtẽſis, ex multis pauca referre. Mechtildis igit̃ regina, marito q̃dẽ viuẽte in publico ꝓcedebat ornata gẽmis & ſerico: geſtans tñ interius preciosius ornamentum, cor ſcilicet maternum in ſubditos, tamque humilis, & in coniugij fœdere tam pudica manebat, vt omnibus eſſet amori pariter & honori. Poſt obitum verò mariti flagrans amore Chriſti, memor cuiuſuis diſciplinæ, ad miſericordiam facilis, in omni actu & confabulatione admirandæ dignitatis, tamq; honeſta in pudore manebat, vt eam virginem crederet qui fœcũditatem prolis eius neſciſſet. Quis dignè ipſius erga cultum diuinũ explicare poſſet vigilantiam? Viuente namque marito, noctis tempore eius ſe lateri ſubtrahens, ipſo diſſimulante derelicto thalamo deuotis orationibus intendebat. Rex enim quia veraciter nouerat omnia opera eius bona exiſtere, faciles illi præbuit ad omnia

Mechtildis Heinrici.I. imp. coniugis ſancta vita.

quæ

quæ desiderabat assensus. Post mortem verò regis, noctis tempore lecto se collocans, & parum perdormiens, postquã sensit dormire manentes secũ in cubiculo, clam surrexit, cubicularem puellam tacita excitauit, ecclesiam intrans sine turbarum obsequio, sine humano fauore, pernox in oratione manebat. Antè galli cãtum psalterium nisi noctis breuitate impediretur finire consueuit. Circa matutinalé horam cum silentio iterũ se collocauit in lecto, quasi per totã noctem nunq̃ pedem inde mouisset. Pulsato verò signo surgés, matutinarũ laudibus inténto corde aderat. Postea omnib. egressis, intus clausis ianuis vsq; ad lucis aurorã sola permãsit. Postmodũ ingressa cubiculũ ad dormiédũ lassa mébra paululũ reclinauit. Deinde surgés intrauit ecclesiã, ibidemq; in orationib. perseuerãs, missarũ solénia expectabat. Quibus finitis, infirmos vbicunq; audiuit in vicino visitauat, & necessaria p̃buit: deinde pauperibus manũ porrigebat; postea

poſtea hoſpites, qui ſemper aderant, cum omni largitate ſuſcipiens, neminē ſine affatu blando dimiſit, nullum ferè ſine munuſculis vel neceſſarijs auxilijs vacuum derelinquens. Eadem etiam venerabilis regina cœnobiū ſanctimonialiū in honore ſanctorū Dionyſij & Seruatij in mōte Quidelnburg ſitum: alterū in villa in honore ſanctorū Iacobi apoſtoli & VVigberti confeſſoris in cruce regia: tertium in honore ſanctę crucis in Northuſen: quartum in aggere in honore ſancti Dionyſij: quintum iterum in honore ſancti Seruatij in Palathi plena deuotione cōſtruxit. Et licet omnium eccleſiarum ſtatum, quas vt nūcijs inuiſere, vel per ſemetipſam adire poterat, opibus totiſque viribus ſuſtentare curaret: prędicta tamen monaſteria, quaſi propriori affectu ſibi ſuoq; nomini ſcripta, ſingulariter oīgenis cōmodorū vſib. manu tenere non deſtitit, & fouere, propter hęc & alia ſuarū virtutū merita reuelatiōes diui-

Monaſteria à Mechtilde imperatrice erecta.

nas

nas habere meruit. Nã mortuo Vuilhelmo Archiepiſcopo Moguntinẽſi, eius filio, ſub anno domini 968. ipſius obitum nullo adhuc certificata nũcio, cunctis præſentibus intimauit. Filius, inquiens, meus VVilhelmus proh dolor iam, expirans memoria indiget ſalutari. Hęc ſancta Mechildis, eodem anno pridię Idus Martij, migrauit ab hoc ſeculo, ſepultaq́; eſt in monaſterio Quidelnburg: cuius animam vnà cum anima Bernhardi epiſcopi Halberſtadenſ. quidam hæremita ſe vidiſſe retulit, infinitam angelorum multitudinem cum ineffabili gloria in cęleſtia regna deferre. Prædicta, & quædam alia de hac glorioſa regina in Francorum hiſtoria cõtinentur. Porrò venerabilis Edicht regina, Echmundi regis Anglorum filia, conthoralis Othonis primi, nõ minus ſancta religione, quàm regali potentia claruit. Quæcunque enim eidem Othoni euenêre nocentia, diuina miſeratione, ac interceſſione aſſidua ſuæ

S. Mechtildis reuelatio.

S. Mechildis obitus.

Edicht Otonis I. im. coniunx.

ſanctiſſimæ conthoralis ſecurus euaſit: cuius inſtinctu Magdeburgenſ. cœpit conſtruere ciuitatem. Nam vrbem hác ob æternæ remunerationis gratiam patrięque communem ſalutem acquiſiuit, & in ciuitatem (vt præmiſi) cōſtruxit. Iuuit eum ad hoc beata Edicht modis quibus potuit, quę innumera virtute prædita, inducias iſtius vitæ ſibi conceſſas, Deo & hominib. acceptæ perduxit: erat hęc apud Deum magni meriti, vt in miraculis tam in vita quàm in morte, & poſt obitum ipſius claruit euidenter. In vita nanque ipſius quadā nocte rege abſente cerua indomita veniens, ſępiuſque oſtium pulſans, dominam tandem vt intromitteretur euicit: & congreſſu ad eam vſque perueniens tanquam ſuam miſeriam locutura procubuit. Iuſſu itaque reginæ conſiderantis ei ineſſe aliquem dolorem, venator Albiam trāſiens cerua præeunte hinnulum eius illaqueatum inuenit: quo eruto cerua lætior cū hinnulo ad nemorū abdita properabat. Aliud quo-

Suaſu Edicht vxoris Otto I. imp. conſtruxit ciuitatē Magdeburgē.

Miracula S. Edicht imperatricis.

quoq; cũ ipsa memoriale miraculũ Deus fecit. Cum in eleemosynis pauperũ largissima esset, rex constantiã eius experiri volens, ipsam à tanta expensione velut iratus prohibuit. Quadam igitur præcipua festiuitate ad ecclesiam vestibus preciosis induta processit, quã rex cuiusdam pauperis indutus vestibus p̃cesserat, ipsa penitus ignorãte, ac in forib. ecclesiæ residẽs eã venientẽ tenuit, sibiq; misereri precib. petijt instantius: illa nil præter vestes se habere dicẽs audiuit particula vestium pauperẽ posse iuuari: deinde regina pudore coacta, illum pallio circumplexum eam cõstanter tenentem abrumpere manicam vestis preciosæ ꝓmisit, quam qui putabatur pauper in suo sinu abscondit: & illa cũ truncata veste occultata pallio, & ad hospitiũ rediẽs integris vestib. induta, scissas abscondit, sicque ad mensam venientem, rex vestium commutationem cõsiderans, cur vestes cõmutasset, quas mane induerat, req̃siuit, cũq; illa occasiões p̃tenderet, ipse priores vestes defer-

deferri præcepit, regina multum anxia vestes tādem è latibulo extractas produxit. Quibus expansis rex eas vtrasq; manicas habere conspexit, ipseque qđ abruperat proferens, cunctis audientibus rem aperuit, ac deinceps reginam in magna veneratione tenere solebat. Obijt autem hęc sancta regina, anno domini 947. septimo Calēdas Februarij, sepultaque est in prędicta ciuitate Magdeburgensi, ibidem miraculis chorus cando. Post huius beatę reginæ obitum inuictissimus rex Otho prædictus

S. Adelheidis imperatrix.

sub anno domini 951. Italiam potenter intrans, Adelheidem quondam Lotharij regis Italię coniugem, quæ à Beringario, qui totam sua feritate premebat Italiam, tenebatur in carcere, eodem Beringario cum suis fidelibus depulso, liberat, eamque in legitimam vxorem accepit. Erat autem hęc illustris regina Deo amabilis, consilio prouida, vultu decora, morumque omnium honestate præclara, & regali auorum attauorumque prosapia orta. Fuit enim filia

lia Rudolphi regis Burgundiæ, qui etiã aliquo tempore in Italia regnauit, & Berthæ reginę filiæ Burghardi ducis Almanorũ, quem cum eodem Othone ſtatum regni & imperij non minus meritis & moribus inſigniuit egregijs, quàm ille viribus & triumphis. Poſt cuius Othonis obitum, & ipſa per totum ſeculo moriens, quaſi non ſibi nata, ſed inopum vſibus cùm diuinitus eſſet prouiſa, regium cẽſum, & quicquid habere potuit, manibus pauperum in cęleſtes theſauros deportandum, non deſtitit commendare. Viſa eſt creberrimè, ſed ſecretiſſimè, ruſticarum more, ſuccincta, manibus ambabus vtens pro dextera, tam diu huic pio inſtitiſſe labori quouſque vacillante inceſſu, non largitate ſed corpore deficiens, ſe neceſſario reclinaret. Si quis autem ipſius in diuino cultu vigilantiã, ac aliarum virtutum eius merita, necnon quot eccleſias & monaſteria in Germaniæ & Burgundię partibus conſtruxerit ac reparauerit, ſcire voluerit, de his ex vita ipſius

S. Adelheidis eleemoſinæ.

Odilo abbas Cluniacens. conscripsit vitam S. Adelheydis imp.

ſius quã venerabilis Odilo abbas Cluniacenſis plenè deſcripſit, quæ in quibuſdam Germanię ac Burgundiæ eccleſijs reperitur, plenius poterit informari. Sed ea quę de ipſa præmiſſa ſunt, ex Frãcorum hiſtoria ſunt excepta. Obijt autem hæc ſancta imperatrix (vt refert dicta hiſtoria) ſub anno domini 999. cal. Ianuarij, & ad Deũ, quem ſemper ſitiuerat, remuneranda migrauit, ac in monaſterio Salſenſi (quod ipſa in honore principis apoſtolorum conſtruxerat) honorificè ſepelit, cuius fideli ſeruitio Deus digna recompenſans premia, plurima hodie per eam miracula operatur.

S. Kunegũdis coniugis S. Heinrici 2. imp. pia opera.

Cæterum B. & Deo dilecta Kunegundis, in apice imperij cõſtituta terreno imperatori Heinrico 2. matrimonialiter, non tamen carnaliter coniuncta, virginitatem ſuam (quã vſq; in finẽ conſeruare ſtuduit) de ipſius Heinrici conſenſu imperatori cæleſtiũ conſecrauit.

Conſenſu mariti virginitatem uouit & ſeruauit.

Poſt cuius mortem illa ſe ad Deum, vt ſemper cõſueuit, totam contulit, ipſum ſuæ caſtitati, neceſſitati, ac ſalu-

saluti adesse, illum suis ecclesijs, ac filijs quos in Christo aggregauerat, præsentem fore, vigilijs ac deuotis orationib. rogare iugiter non cessabat: dieq; actiuam cũ Martha, & nocte contemplatiuam cum Maria vitam ducere satagebat. Deniq; ipso in anniuersario die transitus sancti Heinrici imperatoris, sancta Kunegundis Archiepiscopos & episcopos ad dedicationem Conphugēsis monasterij sanctimonialiũ, quod ipsa construxerat, cõuocauit: vbi infra missarum solennia post lectionem euãgelij purpuram imperialem exuens tunicam fusciorem, quam suis manibus operata fuerat, ac vestem religionis induit, & capillis abscissis, impositoq; sibi ab episcopo sacro velamine, annulo fidei gratulabũda extitit subarrata. Itaq; Christo spõso cõsecrata, dũ filiarũ suarũ se sanctissimo aplicuisset contubernio, non vt mater filiab. sceipsam pretulit, sed omnib. seruiens seruilem se personam per omnia ostendebat: multa circa conturbernales deuotio, frequēs de-

Monasterio virginum constructo, religionis habitum & ipsa assumit.

decumbentium visitatio, & sollicita pauperum prouisio illi erat. Huius autem sanctissimę Kunegūdis merita, frequens tam in vita, quàm post mortem miraculorum gratia declarauit. In vita nanque ipsius, viuente adhuc imperatore Heinrico, facta fuit auctore diabolo suspecta criminis adulterij, quæ maculam corruptionis nō nouit: sed quia crudelis est, qui negligit famam suam, vt dicit Beatus Augustinus in canone 12.q.1.nolo: expurgationis gratia iudicium ad vomeres candentes sibi elegit. Cumque dilecta Deo ad illud iudicium duceretur, ingemuit dicens: Domine Deus creator cęli & terræ, iudica iudicium meum & eripe me. Te enim testem & iudicem inuoco, quòd nec hunc præsentem Heinricum: nec alterum quēquam virum carnali cognoui commercio. Quo dicto, vomeres candentes nudo vestigio calcauit, & sine adustionis molestia secura pertransijt. Itē cū quodā tempore post lectionē Euangelij, ad altare sacrificatura solen

Miracula S. Kunegūdis imperatricis.

ni more accederet, dextræ suæ manus chirotecam detrahens, cum nullus qui eam reciperet tunc adesset, à se reiecit: quam radius solis per fenestram intrās suscepit, & tam diu quasi famulādo sustinuit, donec illa post sacrificiū rediens eandem reciperet chirotecā. Deinde alio tempore dum eadem beata Kunegundis in monasterio prædicto erat sanctimonialis effecta, & quandā neptem suam Vtam nomine, quam in abbatissam eiusdem monasterij præfici procurauerat, deficere videret à rigore obseruātiæ regularis: ipsam propter hoc primò priuatim, deinde publicè coram multis sæpius arguebat. Illa verò materteræ patrocinio ac familiaritate vanè confisa, id emendare neglexit. Cumq; beata Kunegundis quadam die dominica crucem cum conuentu ꝓcessionaliter sequeretꝰ, prædicta defuit abbatissa: quam illa inquirēs, & epulantem cum coætaneis in conclaui reperiens, zelo pietatis armata, cum verbo correctionis dexteram eius ma-

xillá percussit: quæ quasi sigillũ quodam formam digitorum accepit, quam habuit toto tempore suæ vitæ. De quo nimirum facto constat, quia non tantũ hoc pro se, sed pro aliarum emendatione pertulit, vt huius visio alijs proficeret, & eam ad melioris vitę statum á suis vicijs retorqueret. Tandem post multa sanctitatis suæ merita miraculorumque testimonia, cùm tempus mortis eiusdem sanctissimę Kunegundis instaret, videretque sibi non tanquam pauperculę sorori, sed vt imperatrici aurea velamina feretro superponenda deferri: amictus iste (ait) nõ est meus, auferte hinc, ornatus hic alienus est. Deinde post plura verba subiunxit, Corpusculum meũ iuxta tumulum fratris mei, & domini Heinrici imperatoris (quem me vocãtem video) in proprio locello reponite. His dictis in manus domini spiritum cõmendans, abiecta carnis sarcina, ipsius felix anima ad suum reuolauit auctorem. Cuius sacrum corpus in ecclesia Bamburgensi apud

corpus

corpus S. Heinrici (prout fieri iusserat) cum veneratione debita est sepultum: vbi Deus amborum meritis innumera miracula operatur. Hæc omnia & alia plura in vita, seu legēda sanctissimæ Kunegundis, ac eiusdem B. Heinrici plenius continetur. Licet autem de beata Radegunde filia Berethani regis Thuryngorum, & Clotarij regis Francorū coniuge, de cuius vitæ sanctitate ac miraculorum gloria scribitur in spe. hist. lib. 24. cap. 79. ac de quibusdam alijs reginis Germanis plurima sanctitatis opera, & miracula referri possent: præmissa tamē de gloriosis reginis & imperatricibus memoratis ad præsens dixisse sufficiat gratia breuitatis. S. Radegūdis.

De multiplicibus bellorū victorijs, per veteres principes Germanos habitis, ac miraculis per merita quorundam ex ipsis factis, diuinisq; reuelationibus eisdem ostensis.

CAPVT XIIII.

QVia (vt sacri testātur canones) nō est iustitiæ Dei, vt obliuiscatur bo

norum operum, & ministerij propter nomen eius exhibiti, vt de. pe. di. 2. si enim, circa medium & ca. non est, nec apud ipsum irremuneratum remanet vllum bonum; de. pe. di. 3. cauendum. & duobus ca. sequentibus. Ideo congruum reputo de remuneratione veteribus principibus Germanis à Deo ob zelū Catholicæ fidei & Christianæ religionis (quo cæteris principibus perfectius viguisse noscuntur) facta in sequētibus pauca referre. Deus igitur omnipotens, vt dignis digna rependeret prę mia, eosdem principes non solùm ęternā beatitudine, qua omnes fideles in charitate decedētes remunerat, sed etiam in seculo præsenti ob zelum huiusmodi in multiplicium bellorum victorijs, nonnullos etiam ex ipsis miraculis in vita & post mortem, ac diuinis reuelationibus reddidit gloriosos. Circa quod tamen sciendum est, quòd triūphalis bellorum prosperitas non semper ex fidei merito & religionis gratia, sed etiam infidelibus bellorum duci-

bus

bus reperiatur fuiſſe conceſſa: vt patet per beatum Gregorium in canone 23. q.4. Si nō ex fidei, in pricipio: veterib. tamen principibus Germanis frequēs bellorum proſperitas à Deo ex merito fidei Chriſtianæque religionis gratia, ex eo fuiſſe cōceſſa colligitur, quòd inter eoſdem principes ac generaliter inter omnes reges Francorum, à tempore Clodouęi, qui primus inter eos fidē Chriſti aſſumpſit, illi, vt ex geſtis eorū patet, plus cæteris claruêre victorijs, qui zelum maiorem fidei Catholicę ac Chriſtianæ religionis habuiſſe noſcuntur. Sed quia compendioſi huius libelli propoſitum, frequentes bellorum victorias, per eoſdem principes habitas, referre non ſinit: idèo his omiſſis, ad quaſdam diuinas reuelationes quibuſdam ex eis oſtenſas, nec non ad miracula quędam pro merito quorundam ex eis facta breuiter referēda, quæ Deum ex ipſorū fidei meritis. Chriſtianęq; religionis gratia feciſſe non eſt dubiū, ſtilū vertā. Igit Car. Mag. dū recuperata

Clodouæus primus Chriſtian. Francorū rex.

Carolus Mag. imp.

terra ſancta redire diſponeret, atq; Cõſtantino imperatori Conſtantinopoli exiſtens, paſſionis dominicę reliquias poſtulaſſet, ac Daniel Conſtantinopolitanus antiſtes cõcham, in qua erat corona ſpinea domini, ad diuidendas reliquias huiuſmodi aperuiſſet, tantus inde odor exijt, vt aſtantes in paradyſo ſe eſſe putarent. Tunc Carolus in pauimentum eccleſię proſtratus, plenus fide orauit dominum, vt ad ſui nominis gloriam, paſſionis & reſurrectionis ſuę miracula renouaret. Et cùm oraſſet, ſtatim ros cælitus lignum infudit & flores emittere fecit, tantaque lux cum odore affuit, vt præſentes ſua veſtimenta cæleſtia eſſe putarent, flores verò conuerſi fuerũt in manna, quod modo eſt apud ſanctum Dionyſium, quod à multis putatur eſſe de illo manna, quod pluit dominus filijs Iſraël in deſerto. Omneſq; ægri, qui aderant, ad odorem florũ ſanati fuerunt. Quibus geſtis ecce turba infinita eccleſiam violẽter intrans, clamare cœpit: Verè hodie dies reſur-

Miracula.

resurrectionis existit. Nam odor de florib. exiens ciuitatem impleuerat, & trecentos & vnum ægros pristinæ restituit sanitati. Deinde Carolus ad partes rediens, in quodã castro per tactum reliquiarum à prædicto imperatore Constantinopoli receptarum, puerum mortuum suscitauit: vbi etiam quinquaginta ęgri sexus ꝓmiscui sunt curati. Post hęc dicto Carolo Aquisgranũ ad reponendum dictas reliquias venienti, sanati sunt ibidem febricitantes innumeri, dæmoniaci, leprosi, paralitici, claudi, mãtigipposi, & epilentici multi, ac cæci visum reçeperunt, vnusq; mortuus fuit suscitatus. Propter quod gloriosus Carolus indixit, vt omnes ad videndũ reliquias, quas de Hierosolymis, & de Cõstantinopoli adduxerat Aquisgranũ, Idibus Iunij conuenirent, statutũq; fuit ibidẽ Leone papa tertio præsidẽte, vt quolibet anno, in quarta feria Ieiuniorum quatuor temporum in mense Iunij, reliquiarum ostensio fieret prædictarum. Hæc, & quędam alia

de hoc in speculo histor.li.25.ca.5.plenius continentur. Item B.Iacobus apostolus, filius Zebedæi, Carolo Mag. nocte in extasi apparuit, dicens, eum, ad liberandum terram Galiciarum, in qua corporaliter incognitus quiescebat, à Sarracenorum manibus, fuisse à Deo electum. Ad cuius admonitionẽ Carolus cum magno illuc perrexit exercitu. Cumq; obsideret Pampilonam & propter muros inexpugnabiles, ipsam capere non posset, orauit S. Iacobum, vt ob sui honorem nominis daret ei capere ciuitatem: & tunc muri ciuitatis funditus corruerunt. Idem etiã factum fuit, dum idem Carolus Luteriam maximam vrbem in valle viridi obsideret: quæ vrbs deserta est vsque in hodiernum diem: hæc in lib.25. prędicto in 6.c. plenius continentur. Pluribus insuper alijs miraculis diuinisque reuelationibus gloriosus Carolus claruit, vt in prædicto lib.c. 4. 13. 20. 22.& 24. plenius continetur. Multa etiam Deus omnipotens præclara miracula

miracula exercitui eiusdẽ Caroli mon strare dignatus est. Vnde refert histo ria Francorum, quòd dum Saxones, Carolo Magno in Italia existente, castrũ Heresburg sub anno domini 776. obsidione cinxissent, ipsumque castrũ quadam die summis viribus inuadere niterentur: ecce gloria domini super domum ecclesiæ, in eodem castro sitę, tam Christianis, quàm paganis apparuit. Nam duo scuta supra eandem ecclesiam sanguineo colore flammantia, & velut in prælio quibusdam motibus agitantia visa fuerunt. Quod signum Saxones tunc pagani aspiciẽtes mox in fugam conuersi sunt, ac in tantam, vt strictis gladijs mutuo se transfoderent amentiam deuenerunt. Item refert historia Frãcorum, quòd dũ Carolus Magnus, sub anno domini 772. in partes Saxonię cum exercitu perrexisset: & ad Hermensul perueniẽs ibidem ad destruendum funditus fanum quoddã per duos vel per tres dies manere decreuisset, aqua exercitui pro-

pter magnam ſiccitatem in loco prædicto defecit: moxq; diuina largiente gratia in quodam torrente ita vt omni exercitui ſufficeret, aquæ largiſſimæ ſunt effuſæ. In ſpeculo hiſtoriali libro 25. plura miracula exercitibus Caroli Magni virtute diuina in partibus Hiſpaniæ facta leguntur. Item imperator Ludouicus primus Caroli Magni filius, miraculoſam reuelationẽ de trãſferẽdo epiſcopatu de Aulicẽſi eccleſia, quã pater eius fundauerat, ad eccleſiá quę nũc Hildẽsheim dicitur, habuit in hunc modũ. Nam cũ in promouendo Aulicenſem eccleſiá in caput & arcem epiſcopatus eſſet intentus, eundemq; locũ ob hoc frequentius incoleret, cõtigit eum venandi gratia in locum quẽ nunc Hildeshemen. eccleſia occupat, fixiſſe tentoriũ: ibiq; miſſam allatis capellæ regiæ reliquijs audiuiſſet. Rege autem de venatu Aulicã regreſſo, ibiq; tunc miſſam audituro, capellanus reliquias impoſiturus altari, demũ ſe oblitum eas dimiſiſſe recoluit, vbi miſſa fuit

Ludouic⁹ 1. imp.

Hildẽsheĩ. epiſcopat⁹

Miraculũ.

fuit pridie celebrata: reuertitur sollicitudinis cõcitatus studio, vbi & eas suspenderat, inueniẽs in ramo scilicet arboris fontem purissimum obumbrantis: appropiat igitur hilaris, & quas facili manu ibi suspenderat nullo conatu auferre suffecit. Imperator hæc Dei magnalia intelligens, ad locum multis stipatus celeriter veniens, ipsas reliquas de loco cui semel inhæserãt apertè sensit nolle moueri. Diuinitus igitur instinctus, dictas reliquias (quę erant sanctissimæ dei genitricis Marię virginis) ibidẽ dei genitrici dedicauit altare, & eundem locum quem & suspensæ reliquiæ obtinent. Hunc igitur locum nouitate miraculi illustratum, ac tanto opere Dei genitrici placuisse probatum, rex Ludouicus toto affectu promouere aggressus, principalem episcopi Cathedram, quam prius apud Aulicẽsem ecclesiã à patre suo fundatã Petri apostolorum principis honori attribuere decreuit, sacello reliquiarũ Dei genitricis concessit: eiq; probatæ reli-

Guntheri⁹ episcopus Hildeſhei- menſis.

religionis Guntherium epiſcopũ primum prçfecit,ſicq́; Hildesheimẽſis eccleſia ſedem obtinuit principalẽ, prout hæc in hiſtoria Francorum plenius continentur. Item Ludouico regi Germaniæ,ſub anno domini 875.apparuit in ſomnis pater ſuus Ludouicus primus prædictus imperator,adiurans eum per nomen beatæ trinitatis, vt eum eleemoſynarum largitione à tormentis, in quibus tenebatur, eriperet. Ob hoc ad diuerſa monaſteria eleemoſynas deſtinans patri obnixè filius ſuccurrebat, prout in Francorum hiſtoria,& in ſpe. hiſto.li.25.c. 41. plenius continetur. Item Carolus eiuſdem Ludouici regis Germaniæ filius, à dæmonio grauiter in prçſentia patris & procerum eius vexabatur, ac in ipſa vexatione id ſibi propter quandam cõſpirationem contra patrem factam contigiſſe confeſſus eſt: vt in ſpe.hiſto. li.25.cap. 40.continetur. Item eidẽ Carolo imperatore facto, diuinit⁹ fuit oſtenſa viſio tormentorum.Nam cùm

Ludouicus rex Germaniæ.

Caroli 2. imp.Viſio.

qua-

quadam die dominica poſt celebratũ nocturnarum horarum diuinum officium ſomnum capere vellet, fuit raptus in ſpiritu, ductuſque fuit per quẽdam candidiſſimum ſpiritum in pœnas labyrinthias infernorũ, vbi animas innumeras epiſcoporũ, principũ, & aliorũ hominũ, patris, fratrũ patruorumque ſuorum in diuerſis locis ac varijs tormentorum generibus vidit pœnis infernalibus mancipatos: quæ cauſas tormentorum ſuorum eidem Carolo explicabant. Ibi etiam inter alia audiuit retro ſe animas clamantes: Potẽtes potenter tormenta patientur. Quę verba originaliter habentur ſap. 6. cap. & tranſſumptiuè leguntur in canone 8. q. 1. c. illud. Deinde ſpiritus eiuſdem Caroli per ſuum ductorem ad purgatorium ductus, vidit inter alia duo dolia. Cumq; reſpiceret ſuper vnũ doliũ, vbi erat aqua feruẽs, vidẽs vidit patrẽ ſuũ Ludouicũ prędictũ in eodẽ dolio dolore nimio aggrauatũ. Dixitq; ei pater: Noli timere, ſcio eñ quòd ad

corpus

corpus tuũ ſpiritus reuertetur, ſciaſq́; me propter peccata mea talia ſuſtinere ſupplicia. Vna enim die ſum in iſto feruenti,& altera die in iſto ſuauiſſimo aquæ dolio precibus ſanctorum Petri apoſtoli & Remigij confeſſoris, cuius patrocinijs hactenus regale noſtrũ genus regnauit,tranſmutor. Sed ſi tu,epiſcopi, abbates, & omnis ordo eccleſiaſticus,miſſis,orationibus,oblationibus,vigilijs,& eleemoſynis mihi ſubueniretis,tũc de iſto aquæ bulliẽtis dolio certiſſimè liberabor: oſtendéſq́; altiſſima duo dolia bulliẽtia: Iſta,inquit,dolia ſunt tibi (niſi te emendaueris,& de peccatis tuis pœnitentiã egeris) pręparata. Poſt hæc ductor ipſius Caroli eũ ad dexterã luculentiſſimi paradyſi deduxit, vbi imperatorem Lothariũ patruũ ſuum,ipſumq́; filium Ludouicum imperatorem in claritate ingẽti vidit, precioſis diadematib. coronatos. Cui Lotharius blanda voce dixit, prædictũ Ludouicũ patrẽ ſuũ de pœnis ꝓdictis meritis ſancti Petri, ac precibus ſancti Remi-

Remigij (cui Deus magnũ apoſtolatũ ſuper reges &.gentes Francorũ dedit) certiſſimè liberandũ: quodq́; de manu ſua citò poteſtas imperij tolleretur, ipſumq́; paruo tẽpore pòſt victurũ: alia etiam quędã futura circa imperiũ ſibi prędixit. Poſt hãc viſionẽ Arnulphus, filius Carolomãni regis Bauarię, ſe in breui de regno & imperio intromiſit, & Carolus duob. annis tantũmodo ſuperuixit: ꝓut hæc in ſpe.hi.l.25.ca.49. & duob.capitulis ſequẽtib. latius cõtinẽt. Itẽ Otto primus, dũ ſub anno dñi 952. in ciuitate Ratiſponẽſi vacãte ibi dẽ eccleſia, cõſtitutus fuiſſet ĩ ſomnis, & epiſcopatum eccleſiæ Ratiſponẽſis illi daret, qui ſibi primus occurreret, fuit admonitus: qui craſtino die illuceſcente ad monaſteriũ beati Emerãni martyris ordinis ſancti Benedicti, monachis neſcientibus cũ paucis venit, & paulatim oſtium monaſterij pulſans, à quodam venerabili fratre Gunthero, ipſiuſque monaſterij cuſtodi peruigili fuit intromiſſus: quem intuens ad oran-

Otto 1. imp.

Reuelatio.

orandum primo processit, deinde talibus verbis aggreditur: Quid mihi frater pro adipiscendo episcopatus honore vis dare? frater ad hæc subridés, Calceos, inquit, meos. Hunc tamen ad electionem antistitis cum cæteris fratribus ad cathedralem ecclesiam venientem, Otto prædictus explicata omnibus pręsentibus admonitione præfata, eum consilio cleri & populi de episcopatu ipsius ecclesiæ inuestiuit: sicque in eo impletum est quod prædecessor suus eiusdem ordinis sibi prædixit, hęc in historia Francorum sic scripta leguntur. Item de Ottone refert dicta historia, quòd cùm quendam venerabilé & etiam sanctum præsbyterum Geronem nomine, à clero & populo in archiepiscopum Coloniensem electum, de archiepiscopatu Coloniési ob multas inimicitiarum caussas quas ad quédam Marcionem fratrem dicti Geronis habebat inuestire renueret, ipsi Ottoni sub anno dñi 960. in sancto die resurrectionis dominicæ angelus domini-

mini euaginato gladio cùm iam præparatus ecclesiam adire voluisset apparuit, sibi dicens: Nisi in Gerone hodie compleueris electionem, securus non euades hanc cædem. Cæsar hoc expauescens, vocate, inquit, dominum Geronem, cui venienti curam pastoralem Coloniẽsis ecclesiæ cum baculo commisit, & indulgentiam super commisso humiliter flagitauit. Item Heinricus secundus beatissimus Dei famulus, tẽporalis regni non contentus angustijs, pro adipiscenda immortalitatis corona summo regi (cui seruire regnare est) deuotissimè in diuini cultus religione, eiusq; amplificatione studuit militare. Qui dũ ciuitates Apuliæ pertransisset, cœpit infirmitate calculi laborare, ingrauescẽte autem dolore montẽ Cassinum (vt per intercessionem beati Benedicti abbatis, & sanctæ Scholasticæ virginis sanitatis remedium sibi præstaretur à Deo) petiturus ascendit. Effusa itaque oratione deuota petebat à Deo sibi, per intercessionẽ sancti Bene-

Heinricus 2. imp.

Miracula.

nedicti & beatæ Scholasticæ virginis, animæ & corporis præstari salutē. Deinde nocte in lecto dormiēs, vidit sanctum Benedictū sibi assistere, ac ferrū sectorium ad sectiones medicinales aptatū manu tenere, qui dixit ei: Quia in Deo & in sanctis eius sperasti, ecce à Deo missus sum, vt ab infirmitate calculi libereris: partemque illā corporis vbi calculus hęrebat pręducto ferro medicinali aperuit, & euulso molliter calculo, sanatione subita vulneris reintegrauit hyatum. Mane autem facto, vocatis episcopis ac principibus Deū magnificans, cuncta quæ circa eum gesta erant omnibus audientibus ex ordine referebat: ac eis calculum quē manu tenebat, & cicatricem vulneris ostēdebat. Illi verò videntes & audientes Dei mirabilia, plus quàm credi potest admirati, Deū benedicebant, diuq; in laudē eius acclamātes de incolumitate regis non modicū sunt gauisi. Alio deniq; tempore cū idem Heinricus Christi confessor ad ciuitatē Merseburg venisset,

nisset, accidit vt in ecclesia Merseburg. ad altare sancti Laurentij deuotissimè missam audiret: qua cõpleta ablutionem calicis prout facere consueuerat volens sumere, fuit propter magnũ regni tunc incumbens negociũ impeditus: calicemq́; cum ablutione in mundo loco per custodem reponi, ac cum omni diligentia seruari præcepit. Postera verò die post matutinas ecclesiã cum paucis intrans, calicẽ cũ ablutione sibi afferre præcepit, cumq; allatus & discoopertus fuisset, inuenta est ablutio illa in formam veri sanguinis trãsmutata: quod factum mirabile, mox vniuersis qui aderant innotuit, ipsaq́; ecclesia in laudem Dei & gloriam cõfessoris Heinrici successoribus enarrabit. Alijs quoque miraculis, diuinisq́ue reuelationibus multis in vita sua claruit. Nam sanctum Godehardum in episcopũ Hildesheimensem diuina reuelatione pręfecit. Item sub anno dñi 1013. cũ passione colica laboraret, eidẽ per visionem diuinã plurima sunt

monſtrata, prout in hiſtoria Francorum, & in eiuſdem Heinrici legenda plenius continetur. Poſt felicem verò eius de hoc ſeculo tranſitum, ad declaranda eius meritorũ inſignia, Deus innumera in eius ſepulturæ loco, in ecclesia Bamberg videlicet, dignatus eſt operari miracula. Cùm autem crebris miraculorum atteſtationibus ſanctitatem ſui confeſſoris dominus declararet: Prælati eiuſdem eccleſiæ cum literis Conradi regis ac principum Romã venerunt, & quàm magna miracula Deus meritis prædicti ſancti Heinrici operaretur Eugenio papæ ac Romanę curiæ cardinalibus nunciarunt: at illi gaudentes & Deum pro tantæ famæ dulcedine glorificantes, de canonizatione ſancti Heinrici ad inuicem ſollicitè conferre cœperunt. Cui canonizationi cardinalis quidã Ioannes nomine reſiſtens, non verecundatus eſt prædicto detrahere cõfeſſori: ſed diuina vltio detrahentẽ cæleſti verbere repente coërcuit ipſum priuãdo lumine

ne oculorũ: ac ille à Deo ꝑcussus, & cęcitatis molestia humiliatus, & reat9 sui cõsciẽtia torqueri, & ꝙ hanc plagã peccando in confessorẽ Christi meruisset, cœpit publicè cõfiteri, & mirũ admodum, quem prius detractionis dentib. laniabat, hunc modò laudibus & præconijs vsq; ad sydera extollebat. Conuersus verò ad pœnitentiã per intercessionẽ sanctissimi Heinrici denuo illuminatus est: ob cuius vltionẽ iusto Dei iudicio fuerat excęcatus. Pręmissa & alia innumera miracula in vita, seu legenda sancti Heinrici Christi confessoris de ipso scripta plenius cõtinẽtur.

Item imperator Heinricus tertius, tẽpore Conradi secũdi patris sui, dũ adhuc in pucrili fuisset constitutus ętate, à quodã clerico fistulam argenteã, qua pueri ludentes aquã iaculari solent accepit eiq; episcopatum dare cum foret imperator est pactus. Post hæc rex seu imperator factus, clerico petenti pollicitum impigrè dedit episcopatum: nõ multo post aspero morbo correptus Heinrici 3. imp. visio.

decubuit, & morbo crescente triduo mutus iacuit: propter quod episcopi pręsentes triduano indicto ieiunio pro vita ipsius domino supplicabant. Conualescens autem, episcopum quē pro fistula ad episcopatū promouerat accitum sententia concilij deponi fecit, confessusque est se toto illo triduo dęmones infestos sibi vidisse, ac flammā adeò pertinacem, vt noster ignis respęctu illius iocus putetur, in se per fistulam iaculasse: interim verò iuuenē semistolatum aduenisse ferentem calicē aureum immensæ magnitudinis aqua plenū: cuius visione & aquæ aspersione euaserat huiusmodi flammarum ardores: hic erat beatus Laurentius martyr gloriosus, cuius ecclesiæ tectum dissolutum compaginari fecerat, & pręter alia munera aureo calice honorauerat ecclesiam antedictam. Eundem etiam Heinricum dum quadam vice inimicos fugeret, cerua quædā vltra inuadabile flumē euexit. Hęc & alia de ipso in spe.hi.li.26.c.19. plenius cōtinenť.

Multis

Multis insuper alijs miraculis diuinisque reuelationibus veteres Germani principes claruerunt, sed compēdiosi huius libelli propositum ab referendis omnibus me habeat excusatum.

De multis prærogatiuis, priuilegijs, gratijs, & honoribus quibus pontifices Romani ueteres Germanos principes extulerunt.

CAPVT XV.

VEnerabiles Romani pōtifices christi vicarij, qui tempore antiquorū principum Germanorū ecclesię Romanæ præfuerāt, Christianæ religionis zelum (qui Romanis pōtificibus ex officij debito maior cunctis incumbit, vt dicit cano. 24. q. 1. officij) eisdē principibus per sancta deuotionis opera, nec non præcipuę munificentiæ, ac defensiōis magnificæ, & alia beneficia ecclesiæ Romanæ, cæterisque ecclesijs per ipsos (vt ex superioribus patet) inpensa, euidentissimè comprobatum, grata vicissitudinę cōpēsare volētes: dictos

principes multimodis prærogatiuis, priuilegijs, gratijs, & honoribus extu-
Gregorius lerunt. Gregorius ſiquidem papa ter-
3. pontif. tius, dum Caroli ducis Francorum, cognomine Marcellus, contra Lombardos auxilium imploraret: eidem (vt refert chronica Martini) claues cōfeſſio-
Zacharias nis ſancti Petri traſmiſit. Item Za-
pontif. charias papa dicto Carolo pro Dei eccleſiæ neceſſitate dedit (vt refert chronica Gotfridi) auctoritatē milites de eccleſiarū decimis infeudandi: declarauit etiam Pipinū prædicti Caroli filiū, in regem Francorum inſtituendum, & Hildericum, qui inane regis Francorum vocabulum præferebat, fore à regno huiuſmodi deponendum: & ſic fa
Stephanus ctum fuit, vt ſupra in quarto cap. plenius continetur. Item Stephanus papa ſecundus, dū anno domini 753. eundem Pipinum, & duos filios eius Carolū & Carolomannū vnxit in reges Frācorū, ipſos ſpecialiter elegit ad ſedem apoſtolicā defendēdā, vt in hiſt. Frācorū, & chronica Euſebij cōtinētur. Ex
hac

hac electione puto, quòd reges & impe- ratores Romanorũ sint vsq; in hodier- num diem Romanæ ecclesię aduocati; de qua aduocatia loquuntur iura ca- nonica, extra de elec. venerabilem ver. quòd autẽ. de iure iuran. Romani ver. porro in cle. Licet aut̃ defensioni præ- dictæ sit grande onus annexum, certũ tamen est, ꝙ huiusmodi specialis apo- stolicæ sedis electio seu assumptio ad e- iusdem Pipini & filiorum successorũq; suorum honoris cessit augmentum, vt videlicèt defensio ecclesiæ Romanæ (q̃ ad omnes fideles reges & principes se- culi, sicut & aliarum Christi ecclesiarũ pertinet: vt patet 96. di. ca. vlti. 23. q. 5. principes & ca. administratores) sit ab ipsa ecclesia quadã speciali ꝓrogatiua, & per quandam excellentiam his regi- bus attributa. Idem quoque papa Ste phanus, dictũ Pipinum (vt referũt chro nicę Gotfridi, & Martini) constituit pa tricium Romanorum, ipsúmque Pipi- num (vt refert historia Francorum) prę fatus Stephanus in quadã epistola sua,

Imperatores Ecclesiæ aduocati

K 5 per

per quam sanitatem corporis sibi per intercessionem beati Dionysij martyris miraculosè redditam omnibus declarauit, optimum ac Christianissimũ regem ac sancti Petri fidelem dominũ nominauit, eundem Pipinum his præclaris cognominibus specialiter honorando, ex qua nominatione mos inoleuit, vt puto, quòd reges Franciæ Gallicę, qui de genere ipsius Pipini & Caroli Magni (iuxta ea quæ dixi supra in procœmio descenderunt) vsq; in pręsentem diem ab ecclesia Romana Christianissimi nuncupãtur. Item Hadrianus papa primus cum sancta synodo Romę habita, tradidit Car. Mag. præfato Pipini filio ius & potestatem ornandi sedẽ apostolicam, ac dignitatem patriciatus vrbis Romæ concessit eidem, inuestituras quoque archiepiscoporũ & episcoporum per singulas prouincias ab ipso Carolo recipi definiuit, prout hæc tam ex chronica Martini, quàm etiam ex canone 63. di. Hadrianus 2, euidenter ap-

Quare reges Francię Christianissimi dicuntur.

Hadria. 1. ponti.

pa-

parent. Item Leo papa tertius creatus in papam mox ad eundem Carolū (vt refert historia Francorum) legatos cum muneribus, cui & claues confessionis sancti Petri, & vexillum vrbis Romanæ per eos, sub anno domini 796. direxit, eidem Carolo vt ad confirmādum sibi per sacrum Romanum populum aliquem de optimatibus suis transmitteret supplicando. Post hæc Leo papa prædictus, acclamante ac petēte populo Romano prędictum Carolum, sub anno 801. vnxit & coronauit, in Romanorū imperatorem, nomine patriciatus eidem ablato, vt in historia Francorum, & Eusebij, Gotfridi, & Martini chronicis plenius continetur. Ex quo facto (vt refert historia Francorum, & chronica Eusebij) Romanum imperiū, quod à temporibus Constantini Magni Helenæ filij apud Constantinopolim in Græcorum imperatoribus mansit, ad reges immò imperatores Francorū in persona Caroli dinoscitur transisse. Item Leo papa octauus cū clero & po-

Leo 3. pōt. imperiū à Gręcis trāsfert ī Carolū Mag.

Leo 8. pōt.

populo Romano Ottoni primo,& suis successoribus eadem priuilegia, quæ Hadrianus papa Carolo Magno circa ordinationem sedis apostolicę,& inuestituras archiepiscoporum cum dignitate patriciatus concesserat,per omnia renouauit,vt legitur 63.di. in synodo. Hæc igitur,& his similia priuilegia,prerogatiuas, & gratias, prædicti Germani principes singulariter præ cæteris mundi regibus seu principibus,ex causis in hoc libello præmissis, à summis pontificibus & ecclesia Romana consequi meruerunt.

In hoc moderni principes ad imitandum zelum Christianæ religionis ueterum Germanorum principum exhortantur.

CAPVT XVI.

Mathatias pater Iudæ Machabæi.

MAthatias præcipuus suis temporibus legis diuinę zelator, de cuius zelo etiam legitur in canone 23. q. 5. si audieris,Iudam Machabæum, & alios filios suos ad zelum eiusdem legis animare cupiēs,ipsos(vt patet primo Machabę-

chabę:2.capitulo) ſic eſt allocutus: Mementote operum patrum, quę fecerũt iu generationibus ſuis, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum. Quæ verba noſtris modernis Germaniæ principibus, conſideratis operibus laudabilibus veterum principum Germanorum, Chriſtianæ religionis zelũ reſpiciẽtibus, in hoc libello curſim deſcriptis, congruè dici poſſunt. Mementote igitur, ô nobiliſſimi Germaniæ principes, operum patrum, videlicet veterum principum, veſtrorum prædeceſſorum: eoſdem propter Chriſtianæ religionis ipſorum opera, non tantũ laudibus extollendo, ſed etiam ſimilia imitatione laudabili exercẽdo. In fide itaq̃ue Catholica immobiles permanentes, ab eius rectitudine vos abduci non ſinite, ipſamq́ue deſiderio feruenti zelantes, ad dilatandum eiuſdem fidei funiculos (qui peccatis populi Chriſtiani exigentibus, proh dolor, his temporib. præſertim in partibus Oriẽtalibus per inimicos fidei conſtringi cernuntur) con-

Pia adhortatio.

contra eoſdem fortes aſſurgite, literarũ ſtudia congruis auxilijs ac priuilegiorũ conceſſionibus pro exterminio prauitatis hæreticæ promouete, Deum cum interna mẽtis deuotione ac ſumma pie tate ſedulo colite: ſacroſanctam Roma nam eccleſiam, veſtram, omniumque Chriſti fideliũ matrem piam, veſtris op portunis defenſionibus, ac alijs dignis beneficijs honorate: iura ſeu conſuetu dines, quæ eidem Romanę eccleſiæ cir ca regnũ & imperium Romanorũ cõpetunt, deuota mente recognoſcite: ipſiuſque ſalutaribus monitis & præceptis vos cũ humilitatis manſuetudine conformantes, eandẽ in arduis veſtris dubijs tanquam magiſtram Chriſti fidelium deuota mente requirite: alijs etiam eccleſijs & monaſterijs maximè à prædeceſſoribus ſeu progenitoribus veſtris conſtructis dotatis vel ditatis defenſionum aliorumq; beneficiorũ ſubſidia opportuna porrigite: nouas eccle ſias vel monaſteria & alia pia loca (prout diuina gratia inſpirauerit) pro augmento

gmẽto diuini cultus erigite: libertates & priuilegia ecclesijs & ecclesiasticis ꝑsonis à diuis regibus & imperatoribus concessas, non solùm conseruare necnon manu tenere, sed etiam pro reuerentia diuini cultus augere curate. Cõcilia etiam episcoporum pro ecclesiasticis necessitatibus, prout opus fuerit, cõgregari summo studio procurate: alia quoque omnia & singula deuotionis opera, q̃ zelum Christianæ religiõis respiciunt, sicut & patres nostri ꝓdicti (vt ex præhabitis clarè patet) in generationibus suis pijssima deuotiõe fecisse noscuntur, tota mentis deuotione peragere non cessate. Nec enim alias gloriari potestis vos de ipsorum genere descendisse. Vnde saluator noster dominus Iesus Christus Iudæis Abraham se habere patrem gloriantibus (vt patet in euãgelio Iohannis 8. cap.) dixit: Si filij Abrahæ estis opera Abrahæ facite: quę verba etiã habentur per Gratianũ posita 22.q.2.§. Item opponitur. Si verò de dictorum principũ non descẽdistis

gene-

genere, ſaltem per imitationem laudabilem operum Chriſtianæ religionis vos conſtituite filios eorundem, pro indubitato tenentes, quòd filiatio imitationis bonorũ operum lõgè prẹſtãtior ẹſt filiatione originis. Per imitationẽ enim bonorum operũ etiã filij Dei dici meremur: vnde dicit B. Hieronym9: Si filij Chriſti ſumus, quod ipſe fecit nos imitari debemus, vt patet in canone 56. di. dñs: in fine: Circa præmiſſa non modicum attendentes, quòd ideo (vt refert chronica Martini) poſt tempora imperatoris Arnolphi, finẽ, quoad poſteritatem Caroli Magni accepit imperium, quia eo tempore poſteri eiuſdẽ Caroli eccleſias, quas patres eorum conſtruxerunt, non fouebant, ſed potius diſſipabant: Quodque idem Carolus, Otto primus, & Heinricus ſecũdus Romanorum imperatores, qui maiori Chriſtianæ religionis zelo vigebant, plures eccleſias & monaſteria, quàm cæteri principes Germani conſtruxeruut: pluribus etiam bellorum clarue-

claruêre victorijs, pluresque nationes exteras, seu etiam rebelles regno & imperio subiugarunt. Vltra hęc omnia si laudabilia operum prædictorum principum memores per imitationem laudabilem extiteritis, accipietis (vt sequitur in auctoritate præmissa) gloriā magnam, non quidem gloriam magnam mundanam tantum, quę transit: sed etiam nomen æternum scilicet quod est scriptum in cælis, de quo nomine saluator noster discipulis suis (vt legitur in euangelio Luc. 10. cap.) ait: Gaudete autē quòd nomina vestra sunt scripta in cælis. Cui9 gaudij nos faciat esse participes ipse saluator qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

In hoc illustri domino Rudolpho duci Saxoniæ opusculum præsens offertur, & dominus pro zelo Christianæ religionis ueterib. Germanis principibus ab eo collato laudatur, quódque ipsum ducem in cōsimili zelo cōseruet, supplicìter imploratur.

CAPVT XVII.

O Princeps inclytè, humilitate alijsque pręclaris virtutum meritis insigni-

ſignite,hoc opus exiguum deuotiſſima veterum Germanorum principum ſancita opera Chriſtianæ religionis zelo prodeuntia ſummariè cõtinens, à mea exiguitate collectum,animo quæſo ſuſcipe lætabundo. Verũ quia zelum, & opera huiuſmodi Deus bonorum auctor omnium ad ſui nominis gloriam, ac Catholicæ fidei augmentum eiſdem principibus conferre dignatus eſt,quas laudes ex hoc ſibi referre omnes Chriſticolæ ac ſpecialiter Germani debeãt? quæ neq; mens poteſt concipere nec lingua proferre. Ex operibus nanq; eorundem principum zelo Chriſtianæ religionis feruenter ignitis,fides Catholica eſt quaſi per totum occidentale imperiũ(vt patet ex præhabitis) dilatata. Ex his ſacroſancta Romana eccleſia aliarum Dei eccleſiarum mater & magiſtra,ſedendo quieſcit in pulchritudine pacis,in tabernaculis fiduciȩ,ac temporali requie opulenta. Ex his etiam eccleſiæ occidẽtalis imperij & ſingulariter in Germaniæ,Galliæ, & Angliæ ꝓuincijs

uincijs constitutæ sunt multiplicibus diuitijs, priuilegijs, & honoribus sublimatæ. Igitur nos omnes Christianæ fidei professores pro tantis ex zelo eorũdem principum Christianitati collatis à Deo beneficijs, ipsi Deo misericordiarũ patri (qui maior est omni laude) gratiarũ actiones & laudes (prout possibilitas nostra patitur) mente deuotissima exsoluamus. Nos quoque Germani Christicolæ ad glorificandum Deũ eiq́ue immensas pro zelo & operibus prædictis gratias referendo, tanto debemus animari feruentius, quanto ex eisdem zelo & operibus genti Germanicæ (quæ per gloriosorum principum Germanorum Pipini & Caroli Magni eiusdem Pipini filij strennuam & deuotam operam à cultu idolorum, cui, vt referunt antiquorum historiæ, multum dedita fuerat, eadem gens nostra vix auerti poterat) salus animarũ æterna prouenit, ac proueniet dante domino in futurum: quantoq; ex dictis zelo & operib. Germania cæteris Christia-

nitatis prouincijs dinoſcitur eſſe præla ta. Demum ad tuæ nobilitatis excellen tiam princeps magnifice incultū meum ſermonem dirigens, diuinam potē tiam ſupplex imploro, quatenus pietatem tuam in ardore fidei Catholicæ, in deuotione mētis ac Chriſtianæ religionis ſtudio, laudabilia veterum Germanorum principum exempla præmiſſa ſequendo, in tempora longiora conſeruet: vt poſt terminum pręſentis vitę, tu vnà cum eiſdem glorioſis principibus ſempiterno merearis prę-mio coronari, eo pręſtante qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

INDEX CAPITVM.

ERRATA.

Folio	Pagina	Verſu	Lege
10	prima	11	386.
11	a	11	ad dilatandam.
15	a	19	ac tributarios.
15	b	20	970.
16	b	22	ex deuota
16	b	vltimo	ex his.
20	b	15	per Yſuardum, vel (Vſuardum.
23	a	vltimo	pro facienda.
24	a	9	ita quòd nullus.
28	b	7	pręmiſſas.
29	a	15	Item.
31	a	21	VVirtzburgenſem, (ſeu Herbipolēſem
39	a	8	Quoniam c.ſi.
42	b	7	tradidit.
46	b	8	communitas
60	b	11	tertium in honore ſanctæ Dei genitricis, & ſanctæ crucis.
60	b	17	vel nuncijs.
66	a	7	continentur.
67	b	1	atq; à Conſtantino (imperatore
69	b	21	audiuiſſe.
71	a	22	videns, redundat.
72	a	16	vt epiſcopatum.
77	a	7	autem.

FINIS.